23/7-1991

Erindringer fra Dragør.

Med Øresundets bølger i leg omkring sin fod
den lille by, her ligger smukt og her min vugge stod.
Med røde tag om gulen gavl og skæve gader små,
og blandt dem barndomshjemmet så tit jeg tænker på.

Mit barndomshjem lå i St. Brøndstræde, nuværende Sønderstræde nr. 13. Her flyttede min far og mor ind, da de blev gift i februar 1911. Min far og mor var begge her fra Dragør, ligeledes deres forældre. På min mors side kan man følge slægten helt tilbage til de indvandrende hollændere i 1500 tallet. Herfra stammer navnet Wunder, som forekommer i flere slægtsled. De fleste af disse forfædre var enten søfolk eller landbrugere. På min fars side var det udelukkende søfolk, Skippere Kaptainer eller Styrmænd, på een undtagelse nær, nemlig min oldefar (min fars farfar), der var guldsmed og kom fra Jylland.

Jeg blev født i 1913 i Sønderstræde og min søster i 1915. Husets ejer hed Peter Walløe. Jeg husker ham som en meget rar og venlig mand. Hans kone Trine var mere mut og afvisende, lidt stramtandet måske, absolut en man respekterede. Her boede vi i den østre ende af huset indtil 1924, hvor vi flyttede til min onkel Hans Værling i St. Grønnegade nr. 5, nuværende Chr. Mølstedsgade.

Min far, der dengang var Styrmand, sejlede en del år på England og var ikke meget hjemme. Senere blev han ansat i "Kgl. Grønlandske Handel", hvor han sejlede med de kendte gamle sejlskibe "Hans Egede" og "Gertrud Rask". Han var meget begejstret for Grønland og i en halv snes år virkede han som "kendt mand" deroppe, det vil sige en slags lods, der førte skibene fra den ene havn til den anden. Han rejste derop med første båd, det var gerne i marts måned, når isen begyndte at røre på sig, og var så deroppe hele sommeren lige til november, hvor isen igen begyndte at true. Han drev også hvalfangst med en lille motor-skonnert "Sonja". Der blev skrevet en sang om "Sonja", når den kom i land med hval, så samledes grønlænderne ved havnen og sang: Sonia ga-li-bo imakra - kre- bo - ko-
imakra - imakra - kre- o - toli - so - a-.
sådan kan jeg i hvert fald huske den, men da jeg ikke kan grønlandsk, er det nok stavet forkert. Men det betød : Sonja kommer med hval, måske det er en finhval, måske måske det er en stor kaskelot. Det var en stor begivenhed når hvalen kom på land, og folk gik i gang med at rense flense og skære ud. Herhjemme gik vi så og ventede i spænding, når vi nærmede os november. Det var ikke mange oplysninger man kunne få, der var ingen radio, så det var bare med at væbne sig med tålmodighed, og så gå og håbe på, at

efterårsstormene ikke blev for voldsomme, for det kunne nemt forhale tiden med en eller flere uger. Endelig kom der så besked inde fra styrelsen, at skibet var kommet godt i havn, og så kan det nok være, familien blev trommet sammen for at hilse på den hjemkomne, det var store dage. Min far var en udmærket fortæller, der kunne gøre de sikkert barske og spændende oplevelser endnu mere spændende og levende. Og hvad der var lige så spændende, var de forskellige ting, han havde med hjem. De fineste små slæder skåret ud af ben, forskellige dyr og perlekranse og sidst men ikke mindst, kamikker. Vi elskede de dejlige sælskindskamikker og sled et par op om året. Desuden fik vi muffer og tasker og flotte skindkraver til vinterfrakken. Jeg husker også et stort isbjørneskind.

Hvor langt tilbage kan man egentlig huske. Det er ikke altid, de store begivenheder der står klarest ~~xxxxxxxxxxxx~~, og mange ting man tror, er ens egen erindring, har man fået fortalt af forældre eller bedsteforældre.

Jeg husker tydeligt, jeg kom i børnehave som fireårig, hos Frk. Strømberg i Bymandsgade (Lille Kongensgade). Det var nærmest en rigtig skole, hvor man lærte at læse og skrive. Jeg holdt meget af at gå der, og da jeg fyldte 6 år og skulle i rigtig skole, ville jeg ikke væk fra børnehaven. Det viste sig, at jeg godt kunne gå begge steder, da der det år begyndte så mange børn i skolen, at der blev 2 førsteklasser een om formiddagen og een om eftermiddagen. Men dette gik kun for et stykke tid, det viste sig, at det var for meget for mig med 6-7 timers undervisning hver dag, og da min mor hørte, at jeg lå og regnede i søvne om natten, satte hun en stopper for det, og tog mig ud af børnehaven.

At være barn i Dragør i tyverne, betød at man voksede op i en by med dejlig frisk luft, rent badevand og masser af udenders legemuligheder. Strandengene er der gudskelov et stort stykke tilbage af, og da de er fredede, kan man jo håbe på, at de bevares for eftertiden. Men ellers er der ikke mange steder, hvor børn frit kan lege nu, uden at den stadig voksende trafik, kommer for tæt på. Ude på hjørnet af Rønne alle og Vestgrønningen, helt hen til Drogdensvej, lå der en stor tømmerplads, et eldorado for børn. Der var ikke noget med adgang forbudt. Det var et meget dejligt sted, hvor fantasien rigtig kunne udfolde sig. Så var der anlægget og tillægget, der hvor der nu er urnekirkegård, det var også meget besøgt, især af mindreårige børn med dukker og dukkevogne. Det var også her, at man dagene efter konfirmationen, samledes om aftenen og legede to mand frem for en enke, eller "agter", som vi kaldte det. En meget gammel tradition. Vestgrønningen indbød også til leg, der var ingen fliser den gang, kun dejlig hård jord, der var velegnet til at tegne på, hinkehuse, eller man tegnede det indvendige af et hus med mange stuer, flotte lysekroner i loftet og blomster i vindueskarmene. så skrev man sit navn oven over, og sådan en teg-

efterårsstormene ikke blev for voldsomme

og sådan en tegning eller hinkehus kunne stå urørt i flere dage eller endnu længere, der var ingen, der ødelagde det, men en regnbyge kunne det selvfølgelig ikke stå for. Det allerbedste sted om foråret og sommeren var engene, et mægtigt areal, der strakte sig syd for Drogdensvej og helt ud til "Vierdiget Et stykke var dog forbeholdt "Blegerne", her måtte man helst ikke komme, hvis man ikke selv havde tøj på blegen. Men resten af arealet var en vældig stor eng med små vandhuller og moser, mange forskellige slags græsarter og masser af blomster, fugle og fuglereder. At ligge sådan on solfyldt sommerdag på ryggen i det høje græs, tygge på et græsstrå og følge en lærke, der kvidrende fløj op mod den blå himmel, mens andre småfugle sang rundt omlring, og der lød små plask fra frøerne i vandhullerne, ja det var simpelthen så dejligt, og jeg kan stadig se det for mig. Jeg mindes især stilheden, denne store, sitrende stilhed. Endnu kan man finde græsområder, men med fuglene er det småt, lærkerne er væk, og hvad der også er totalt forsvundet, er stilheden. Nu lyder der motorlarm både fra oven og fra neden, for ikke at tale om transisterstøjen. Det var ellers her på engen jeg så den første flyvemaskine. Sammen med en lidt ældre pige, kom jeg kørende med min lille søster i en klapvogn. Pludselig ser vi en flyvemaskine, der ret lavt flyver ned over engen. Vi stirrer rædselsslagne på uhyret, der nærmer sig jorden og lander til vores skræk et stykke fra os, Resulut vender vi om, og løber så hurtig vi kan, idet vi trækker klapvognen efter os,den kørte skiftevis på to og tre hjul, det var et under, at min søster ikke faldt af. Vi havde kun een tanke, hjem så hurtigt som muligt, for at fortælle om den skrækkelige oplevelse. Det varede ikke længe, før hele byen var klar over, at der var landet en maskine i engene, og der var en strøm af folk resten af dagen, der absolut måtte ud og se fænomenet. Det var mit første møde med en flyvemaskine, og det har vel været i sommeren 1917.

Ude på Batterivej, fra Batterisbækken og hen til Drogdensvej, var der levninger af skyttegravene fra første verdenskrig. Der var noget dystert over hele dette areal, men det var alligevel spændende og velegnet til at lege skjul i, men da der næsten altid var fugtigt i bunden af gravene, kunne det jo ikke undgåes, at ens tøj sladrede om, hvor man havde været, og det faldt ikke altid i god jord derhjemme.

Hvad var der ellers af fornøjelser her i byen. Jo der var alle foreningsballerne. Vi var medlem af Borgerforeningen - Skipperforeningen og boldklubben. For at begynde med julen, havde alle tre foreninger juletræ og bal for børn, det var noget, man gik og glædede sig til i lang tid, og der blev virkeligt gjort noget for børnene med lotteri, godteposer og forskellige sang og dansearrangementer. Når så alle jule og nytårsballerne var overstået, kunne man begynde at tænke på fastelavnen

Fastelavnssøndag holdt Boldklubben tøndeslagning på Vestgrønningen. Der var et langt optog af lastbiler og hestevogne fyldt med glade Mennesker i fantasifulde kostymer, nogle med relation til de store ting, der var sket i det forløbne år. Jeg husker et år, hvor det var Carlsens " det skæve skib" der var midtpunktet. En gammel jolle var sat på skrå på ladet af en lastvogn, og en mand i sømandsuniform gav tønden nogle ordentlige slag. Om mandagen kom bønderne fra St. Magleby ridende på deres flotte pyntede heste, en tradition der stadig holdes i hævd. De besøgte blandt andet restauranter og hoteller i byen, fik sig en æggepunsh og en svingom med dragørpigerne. Nu er det kun fastelavnsmandag dette foregår, men førhen var det også næstfølgende mandag. Første mandag var det de gifte mænd, der red og næste mandag de ugifte. Man havde fri fra skole den første mandag og den anden mandag fra kl. 12. Det var et skue, der trak mange mennesker til byen, og det gør det faktisk stadigvæk. Senere på dagen tog man så til St. Magleby for at se tøndeslagningen, men også for at se kongen, ikke kattekongen, men den rigtige konge Chr. d. tiende.. Han var en meget flittig gæst til fastelavnsfestlighederne.

Så var tiden kommet til karnevallerne. Det var igen alle tre foreninger, der afholdt disse fester, og helst skulle man have en ny dragt på hver gang. Det var heldigt, at min mor var så flink til at sy. Det skulle helst være både smukt og originalt. Jeg husker, at jeg et år var " hus til leje". Min far havde, på en hvid sommerkjole malet et hus, der var en havegang op til huset og stakit foran. På hovedet havde jeg en hat lavet som et tegltag, med en skorsten midt i, og i hånden holdt jeg et skilt hvorpå der stod " hus til leje".

Når så karnevallerne var overstået, kom tiden til afdansningsballet og gymnastikopvisningen. Dans og gymnastik har jeg altid holdt meget af. Danseundervisningen foregik i borgerforeningen. Borgerforeningens vært hed Sell, og hans søn var danselærer, så det var ganske naturlig at det blev ham, der kom til at undervise os børn. Jeg husker ham tydeligt, en meget elegant herre, altid klædt i smoking og laksko til dansetimerne. Han var ret streng, især mod drengene, der måske ikke altid var så lydhøre, som de burde, så vankede der et dask i nakken. Han underviste også i ballet. Jeg kan endnu mærke den frydefulde fornemmelse, når man til afdansningsballet skulle frem i forreste række, i struttende balletskørt, op på tå og forevige "børnedansen af elverhøj". Når man så nærmede sig konfirmationsalderen, var man blevet for stor til den slags dans, men gymnastikken fortsatte jeg med år efter år.

Dragør Boldklub stiftedes i 19o7 af en fok unge mennesker, der begyndte at spille forbold. Den ene af dem , malersvend Rich. Andersen blev klubbens formand, en post han beholdt i mange mange år. Til at begynde med var det kun fodbold, der dyrkedes, men senere hen kom en ateltikafdeling til, og derefter en tennisafdeling. Det var atletikafdelingen, der havde gymnastik for børn i skolens gymnastiksal. Det har måske nok været en lidt for voldsom gymnastik for os piger, idet vi blev undervist af forhenværende sergent Plousing, men jeg tror såmænd ikke, vi tog skade af det. Vi gik på med liv og lyst og holdt meget af Plousing. Senere hen i 1927 - 28 da jeg var 14- 15 år, kom Gymnastikken ind under K.I. kvindelig idrætsforening fra København.

Kvinderne ville jo gerne ind i Dragør Boldklub som en selvstændig afdeling, men det var skam ikke så ligetil. Der blev stemt om det flere gange, men flertallet var imod. Endelig i 1931 lykkedes det. Der blev stiftet en kvindelig afdeling med egen bestyrelse. Formand Agnes Jans - kasserer Marchen Lyngby og sekretær Asta Petersen. Et par år efter kom jeg ind som sekretær og varetog denne post i en halv snes år. Der var stadig væk nogle i hovedbestyrelsen, der så skævt til den kvindelige afdeling, men efterhånden måtte de erkende, at det var den afdeling, der klarede sig bedst, både hvad økonomien og trivslen angik, den havde også det største medlemstal.

Dragør by i tyverne og trediverne så faktisk ud, som den gør i dag. De samme gulkalkede huse, de samme gader med toppede brosten kun var der dengang en rendesten i midten. Der er dog også enanden tiåg, der har ændret sig, det er farven på plankeværker og stakitter, nu er de malet mørkegrønne så godt som alle steder, ja nogle er næsten sorte. Det er ikke særlig spændende at se på. Før i tiden var der mange røde og blå plankeværker, og stakitterne var hvide eller lysegrå, det gav mere liv over det hele.
Der var også mere liv i gaderne, mange folk var hjemme om dagen. Håndværkere, fiskere og enkelte forretningsfolk spiste deres middag i hjemmene midt på dagen. Der boede flere mennesker i husene, tit to generationer og folk havde flere børn end nu til dags. Sidst men ikke mindst var det sådan, at alle kandte alle. Hvis man en dag mødte en person i en forretning eller et andet sted, som man ikke havde set før, fik man hverken rist eller ro, før man havde fået at vide, hvem vedkommende var.

En lille episode fra omkring 192o.

Dragør fort havde fået ny kok (Arthur Jensen). Han har en gang fortalt mig følgende. Min arbejdsdag var forbi på fortet, jeg gik hjem gennem Strandstræde. Der stod to ældre koner udenfor hver sin låge og snakkede sammen, jeg så godt de kikkede nysgerrigt på mig. Da jeg var gået forbi, sagden den ene til den anden " du Laura hvem var han?, det vidste Laura jo ikke. Et par dage efter kom jeg forbi igen, konerne stod der også den dag. Så lød det " du Laura der æ han igen, om je begriver, hvem det ka' være. Men der gik ikke lang tid, før alle i Dragør vidste hvem "kokken" var.

Allerede omkring tyverne måske før arrangerede foreningen"Dragør Fremme" sommerfester, Hvert år i juli måned, nærmere betegnet den første og anden søndag i juli, blev disse fester afholdt i anlægget, og kom selvfølgelig til at hedde anlægsfester. Dengang dækkede anlægget et meget større areal, end det gør i dag. Hele den nuværende urnekirkegård var en mægtig græsplæne. Her blev der hvert år lagt en stor danseestrade med rækværk rundt omkring, og en forhøjning til orkestret. Søndag eftermiddag var der dans for børn, og senere på dagen svingede de voksne sig i de populære lo øres danse. Der var liv og glæde over det hele, og folk stod i tætte stimer og kikkede på i flere timer. Lige over for danseestraden var et stort serveringstelt, hvor man kunne få stillet både sult og tørst. Det var Dragør Borgerforening, der betjente det. Der var forskellige andre telte med klovner, udbryderkonge og verdens stærkeste mand. Dragørs Fremme havde sin egen bod med tombola, det var bestyrelsen med damer iført amagerdragter, der stod for det. På den lille plæne mod Nyby var der en svingkarusel. Det så faretruende ud, når stolene svævede vandret i luften, og der var da også flere, der nøjedes med at se på, og lod de modige prøve sådan en lufttur, især efter, at en stor dreng var faldet ud af stolen. Ude ved Blushøj havde børnekarusellen sin faste plads sammen med gyngerne, her var der ustendselig en lang kø af børn, der med 25 øren knuget i hånden, spændt ventede på, at det skulle blive deres tur. Det var festlige dage, som man så hen til med forventning, og så var det jo altid midt i sommerferien, så man kunne trække den et par timer længere om aftenen og sove længe den næste dag.

Ellers gik det meste af ferien med at gå ved stranden og bade. Jeg husker somrene , som varme dage fulde af sol., det er nok ikke helt rigtigt,selvfølgelig har der også den gang været kølige dage uden sol, men derfor kunne man jo godt bade og more sig sammen med kammeraterne. Vi drog af sted om formiddagen medbringende madpakke og kaffe på termokanden, måske også en sodavand, som vi gravede ned i det våde sand, så holdt den sig temmelig kold. Mødestedet var " det hvide hus". Der var noget spændende ved " det hvide hus". Noget hus var det ikke, det havde kun form, som et hus. Ikke ret stort, måske 2 meter langt, 1,5o m. bredt og højden var vel også 2 meter. Det hele var af hvide sandsten, måske var det kun kridt også taget, der buede i begge sider. Man kunne se, at der havde været en dør i gavlen. Der blev fortalt, at der engang havde været krudt i det, men hvornår og til hvad brug? det var der ingen der vidste. I mange år lå det hen til ingenting. Der var sat et pigtrådshegn rundt om, skilte med ' adgang forbudt' og ' livsfare'.Desuden var der gravet en bred dyb rende, der var fuld af vand. Så det var simpelthen umuligt at komme det på nært hold.

Men terrænget rundt om var ideelt til sådan en udflugt. Hele dette areal kaldte vi " klapperne". Her var både græs og sand og små fordybninger, hvor man kunne ligge i læ for vinden. Her opholdt vi os det meste af dagen. Af med tøjet og på med badedragten. Hver gang vi vilde have os en dukkert, måtte vi første vade over et stykke vand med vand fyldt med småsten og tang, men til gengæld kom der så den lækreste sandbund længere ude. Vandet var ikke særlig dybt, så skulle man i hvert fald meget langt ud, men bare det gik os til taljen, så var vi tilfredse. Tiden gik hurtig sådan en dag. Vi havde strenge ordre hjemmefra om at være tilbage inden kl. 5, for så kom køerne nemlig hjem. Dette må forklares lidt nærmere.
Køerne tilhørte de to bondegårde i Dragør. Der var vel tyve - tredive køer i alt, de græssede på engene langt ude på syd. Disse køer vendte hjem præcis kl. 5 hver dag.De må have haft et indbygget tidssignal. Det havde vi børn desværre ikke. Det kunne hænde vi stod langt ude i vandet og en af os kom til at se ind mod stranden, hvorefter der lød et skrig : køerne kommer, køerne kommer, så er klokken fem, vi må hjem, og afsted gik det ind mod land. Man kunne nemlig ikke regne med,at køerne gik uden om vores tøj og sko og andre ejendele, de trampede bare afsted den ene i halen på den anden.
Det var et morsomt syn, når de nåede ned til byen. Al trafik stoppede, køerne fyldte hele vestgrønningen. Når de så nåede hen til Gothersgade (nuværende van Ostensgade) delte flokken sig i to dele, de køer der hørte til gården i Lodsstræde, travede stille og roligt ned ad gaden, mens resten fortsatte helt op til Kongevejen, hvor de så drejede af og fortsatte lige ned til Peter Jansens gård, der lå der, hvor Irma nu residerer.

Igennem mange år havde Dragør Boldklub benyttet et stort græsareal på Drogdensvej som fodboldbane. Her var også to tennisbaner, men efterhånden som klubben voksede, og kravene blev større, måtte man se i øjnene, at noget nyt og større måtte anskaffes. Ved kommunens hjælp fik klubben tildelt et areal ude på Engvej. Her blev gravet planeret og indhegnet og sidst i tyverne blev den nye idrætspark indviet. Det var en stor dag, især for klubbens formand Rich. Andersen. Nu var det første mål nået!
Rich. Andersen var en ener, han var den rette mand til at lede en klub, han udstrålede en venlighed og loyalitet, man sjælden finder mage til, der var ingen, der kunne sige nej til at hjælpe, når Richard spurgte. Alle medlemmer passive som aktive så op til ham, og børnene simpelthen elskede ham.Den gang var det ikke almindeligt! at man sagde du til hinanden, hvis man ikke var i familie eller i det mindste en meget god ven af vedkommende, men med Richard var det noget andet. Alle sagde du til ham helt ned til den mindste lilleputspiller.

Nu havde boldklubben en idrætsplads, hvor de kunne samles og tale om tingene. Men der var ikke megen plads i de små træskure, og man begyndte så småt at lege med tanken om et stort klubhus. Men hvordan med at skaffe penge til et sådant foretagende. Der var en, der kom med en god ide, hvad med at sælge mursten, som en slags aktier. Det viste sig at være alle tiders indfald. Folk købte mursten i lange baner. Ligeledes begyndte klubben på at arrangere havnefester.

Anlægsfesterne var mere baseret på den lokale befolkning, men boldklubben syntes, der skulle gøres reklame også uden for byen. Der blev malet nogle farvestrålende plakater. De blev sat op rundt omkring på hele Amager og ligeledes i København. Der blev skrevet om det i dagspressen, og 8-10 dage får festen fandt sted, blev der lavet alle tiders reklame. Blomstersmykkede hestevogne fyldt med piger i amagerdragter, drog til København for at agitere for havnefesten. Det var store skolepiger på 12-14 år. Jeg har været med flere gange og syntes, det var en dejlig oplevelse. Vi solgte lodsedler og delte reklamer ud, og turen endte gerne på WiWeks, hvor vi fik en forfriskning. Havnefesten fandt altid sted den første søndag i august.
Nu kunne man ikke spærre havnen af, sådan som man gjorde med anlægget. Her kunne man ikke komme ind til festen, uden at købe adgangstegn. Men havnen var offentlig, og der kunne være mange, der havde lovligt ærinde der, altså var det frivilligt, om man ville købe adgangstegn. Så vidt jeg husker, var det meget sjældent, at folk afslog det, og det var en af de store indtægter ved havnefesten, for der var ikke mange udgifter forbundet med sådan et lille papirmærke eller stofstump, som adgangstegnet oprindelig var.

Festen startede allerede om formiddagen med dystløb i havnen. Det samlede mange tilskuere, folk morede sig, når de gæve gaster i flotte antræk med de store blanke hatte, ikke kunne holde balancen, men måtte en tur i vandet. Ligeledes havde Kajakklubben opvisning, blandt andet med at rulle rundt med kajakken den ene gang efter den anden, det var imponerende.

Senere på dagen fløj en flyvemaskine lavt hen over festpladsen og lod en masse lodsedler dale ned. Folk hoppede og sprang for at få fat i sedlerne. Hvis man var heldig, kunne man vinde en flyvetur. Jeg tror nu nok de fleste sedler havnede i vandet, især hvis vinden var vestlig. Der var gymnastikopvisning og brydekampe på estraden. Der var også en gang, hvor man kårede den flotteste mand. Boldklubben havde formået årets skønhedsdronning Åse Clausen til at komme til Dragør, hvor hun gik rundt på havnepladsen og udvalgte en halv snes mænd, der så godt ud. De skulle så senere indfinde sig på danseestraden, hvor Åse Clausen så efter omhyggeligt øjensyn kårede vinderen.

Flere år i træk var der arrangeret optog. De startede ude fra idrætsparken og endte på havnen. Der var sportsoptog og børneoptog og et, der blev kaldt " søfartens historie". Allerførst kom en vogn med Kong Neptun, havmænd og havnymfer og så fulgte gående stenaldermænd med udhulede træstammer, vikinger o.s.v. op gennem tiderne. Der var Tordenskjold og hans mænd bærende

på et lille modelskib. Et år var det"Nationernes optog". Det var unge piger fra klubben, der var iført nationaldragter fra forskellige lande. Holland Rusland Italien Spanien Skotland Østrig og endnu flere. Det var noget,der kunne trække folk til. Ligeledes de små festspil, der blev opført på pladsen syd for museet, f. eks. " Fru Hejberg besøger Amager". " Da livjægerne var på Amager", eller provst Strunges lille pjese " Et amagerbryllup 1748."

Altsammen noget der faldt i publikums smag. Havnen myldrede med mennesker, ja der var i tusindvis. Resten af dagen var der noget for enhver smag.

Tombola - lykkehjul - dødsdrom - cirkustelt - sandsigerske - og boder med is pølser æbleskiver øl og kaffe. De første år var mange af staderne boldklubbens egne betjent af medlemmer, men efterhånden som folk blev mere krævende, blev de fleste stader lejet ud til gøglere. De sidste 10 -15 år, var det sådan, at klubben kun havde 4 -5 boder selv. Resten var lejet ud til gøglerkongen fra dyrehavsbakken Arthur Stephansen, og det var en ganske udmærket ordning. Det var anselige summer, der blev tjent på sådan en fest, men det var jo også det, der var meningen, og drømmen om klubhuset rykkede stadig nærmere.

Nu var Dragør Boldklub begyndt at spille revyer. I 1925 løb den første af stabelen. Her kommer kokken Arthur Jensen ind i billedet igen.
Han var en udadvendt munter mand, han havde ved flere lejligheder skrevet udmærkede sange til klubben, synge kunne han også, så han var et oplagt emne til " de skrå brædder". At han så også havde en fætter, der var skuespiller, og som han mente, han kunne formå til at hjælpe klubben med råd og dåd, ja det var jo det bedste af det hele.

Denne fætter Oswald Walinie (opr. Oswald Jensen), sagde straks ja til at komme til Dragør og tale om tingene. Det blev en stor gevinst for Dragør Boldklub, uden Oswald havde den dramatiske afdeling, aldrig nået de fine resultater og store sucsesser, som blev den til del i de kommende år.

Oswald havde været med i de gamle Scala revyer, hvor bl. a. Liva Weel og Kiss Gregers var de store stjerner. Han havde senere været engageret i turneer rundt i landet og var ligeledes benyttet i en del film. Han var dengang ca. 35-40 år, en stor ,flot mand med lidt rigelig pondus og en stor fuldtonende stemme, ham elskede at synge og hans yndlingsnummer var " Der er ingenting, der maner som et flag, der går til top". Han må fuldstændig have tabt sit hjerte til Dragør eller til Boldklubben. For hvad skulle ellers have fået ham til at tage herud to tre gange om ugen, midt om vinteren i storm og kulde med det gamle uopvarmede tog, Amagerbanen. Det var ikke pengene, der trak, for det eneste han fik for sin ulejlighed, var et togkort til amagerbanen. Men han var altid veloplagt og fuld af ildhu. Han forstod at få det bedste frem i hver enkelt deltager. Man så op til ham, kunne lide ham og havde samtidig respekt for ham.

De første revyer der blev spillet i tyverne, kan jeg ikke huske, mem de medvirkende var blandt andre : Kaj Holbech Robert Værling Arthur Jensen Verner Riber Elly og Rigmor Svenstrup og lidt senere Poul Jans og Kaj Leth. Poul Jans var et kapitel for sig. For det første var han en udmærket skuespiller, dernæst var han ferm til at male kulisser og sidst men ikke mindst var han et ualmindeligt musisk talent. Ham var en meget stor kraft i den dramatiske afdeling. Fra 1931 begyndte komedierne at rulle over scenen. Det første famlende forsøg var " Nøddebo Præstegård." Men så fulgte i 1932 " Charles tante", hvor jeg var med første gang og i 1933 " Gutter om bord" 1934 " Molboerne" 1935 " Capriciosa" senere samme år en revy " På tur med Victor". 1936 " Eventyr på fodtejsen" 1937 " Pigernes Jens" 1938 " Fødselsdagsrevyen" 1939 " Døgnets billeder" og den 7 April 1940 kun opført en eneste gang " Det grønne håb". Det var synd for det var en dejlig komedie af Holger Drachmann med en masse gode roller, som vi nu, efter flere års erring, efterhånden var blevet dygtige til at udføre.Vi plejede ellers at spille hver komedie eller revy tre fire måske fem gange. Jo flere gange des større overskud. Men nu satte krigen altså en stopper for det. Men der var alligevel indtjent en del penge gennem årene, så klubben nu kunne anskaffe sig det omtalte klubhus. I 1942 blev det indviet under stor festivitas.

Det er klart, at krigen satte en stopper for mange ting, og meget foreningsliv blev lammet. Men i 1942 formåede Boldklubben alligevel at stable en forestilling på benene. "Havets Helte" havde premiere i februar 1942. Det var stadig den gamle garde, der var i ilden, såsom Poul Jand, Verner Riber, Marie Bothmann, John Nielsen, Helga Petersen o.s.v. Også denne gang spillede jeg den unge pige. Nu må det snart være slut, (jeg var efterhånden blevet 29 år og forlængst gift oh hjemfaren).
Forestillingen skulle spilles på Strandhotellet, der havde den største scene og rimelige omklædningsforhold, men da hotellets sal ikke var opvarmet til daglig, måtte vi arrangere prøverne rundt om i hjemmene hos deltagerne. Det gik også udmærket, men efterhånden som det hele skred frem, og vi skulle mere ind i sceneriet, måtte vi trodse kulden på hotellet, og iført frakker store tørklæder og vanter, optræde på den iskolde scene. Vi har åbenbart haft den indre ildhu, for vi klarede os igennem med lidt forkølelse, røde næser og kolde tæer. Det var da ikke værre end vi næste år gik i gang med endnu en forestilling "Amuletten".
Her var der en del unge med for første gang. Nogle klarede sig godt, for andre blev det en eegangsforestilling. "Amuletten" kunne man kalde en dansk omskrivning af "Sommer i Tyrol", nærmere betegnet, et syngespil. Så havde vi også prøvet det. I 1944 og -45 var krigen ligesom rykket nærmere på og det var slut med at agere på scenen.

1992/18

Dog i 1945 opstod der i Boldklubben et lille amatørorkester "Saltholmsorkestret". Det blev til flere små sang og koncertaftener. I begyndelsen var det ret populært, men efterhånden ebbede interessen ud.

Men så kom, i sommeren 1947, den største succes af alle D. B. forestillinger gennem årene, " En Søndag på Amager" som friluftskomedie i anlægget. Pladsen neden for "Blushøj" mod nord, var velegnet til dette formål. Her var et stort fladt areal, velegnet til scene. Her blev der lavet et lille hus med en stor gårdsplads foran, hvor der rigtig kunne danses, for dansen blev der gjort meget ud af. Der blev danset sekstur, vejrmølle, den toppede høne, polka o.s.v.. Ikke mindre end 24 dansere medvirkede. Folk var meget begejstrede over det farverige skue, og så var det jo så genialt, at alle kunne se. Der var nemlig lavet bænkerader op ad "Blushøj", og der var plads til mange mennesker. Forberedelserne til dette store foretagende tog lang tid. De fleste af deltagerne skulle være i amagerdragt, og det var ikke nemt at skaffe, så mange dragter. Man måtte gå rundt og spørge de forskellige steder, hvor man mente, de havde de gamle dragter, men derfor var det ikke sikkert, man ville låne dem ud, især var det svært at skaffe mandsdragter, men til sidst lykkedes det da. Der skulle passes godt på disse dragter, og det blev der. De blev opbevaret i et rum i skolens gymnastiksal, og hver aften kl.18 ankom så "skuespillerne", og blev iført dragterne af kyndige hænder, alt skulle jo helst være helt perfekt, og så marcherede vi i samlet flok til skuepladsen. Det var som sædvanlig Poul Hans, der trak det store læs med alle forberedelser, og ligeledes Osvald Wallinie, der instruerede, sminkede og samtidig spillede violin i det 5 mands store spillemandsorkester. Der var selvfølgelig blevet lavet en stor forhåndsreklame for denne forestilling, og det viste sig, at være pengene værd. Det gjaldt om at få så mange mennesker til Dragør som muligt, og det lykkedes over al forventning, Aften efter aften vrimlede det med folk i anlægget. Der blev arrangeret busture til Dragør, selv gæster fra udlandet var ikke noget særsyn. Boldklubben modtog senere flere breve fra f. eks U.S.A., hvor folk takkede for en uforglemmelig aften.
Jo det var en kæmpesucces, og en stor reklame for Dragør,
Det var helt anderledes at være med i " En søndag på Amager", end i de foregående stykker. Før drejede det sig kun om 4 - 5 opførelser, men dette her var hver aften, fra omkring St. Hans og tre uger frem. Faldt det i med regn, måtte man selvfølgelig aflyse, men så vidt jeg husker, var vejrguderne med os. Det var en meget stor oplevelse, og jeg glædede mig til hver aften. Det er klart, at sådan en succes måtte gentages, og det blev den året efter, med omtrent de samme medvirkende, og med lige så stor succes.

Skolen.

I 1919 begyndte jeg min skolegang i den røde skole på vestgrønningen. Lærerinden hed Henriette Teisen. Jeg tror kun, vi havde den ene læreinde det første år. Jeg holdt meget af at gå i skole, og klarede mig vist rigtig godt. De fag vi havde i første klasse var - regning - skrivning - dansk - bibelhistorie og håndgerning.
Den grå skole, som der i de senere har været megen tale om skulle rives ned, men som nu foreløbeg bliver stående, blev opført i 192o. Vi børn glædede os til at begynde der, men det blev nu ikke lige med det samme. Anden klasse blev henvist til den gule skole, og først når man begyndte i tredie klasse, kom man i den nye skole. Her var spændende og helt anderledes. Alting var så nyt og fint, pultene var lysegule og blanke. De gamle bænke og borde var nærmest sorte, godt slidte og med huller og pletter. Her var dejligt lyst, højt til loftet og solen skinnede ind ad de store vinduer. Og så var her centralvarme. Man skulle ikke længere steges af varmen fra kakkelovnen, hvis man sad for tæt på, eller have iskolde tæer, hvis man sad i den anden ende af klasseværelset. Det var også spændende med de nye fag. Geografi, naturhistorie, verdenshistorie, og tysk som vi dengang begyndte med i tredie klasse. I fjerde klasse fik vi engelsk, fysik. matamatik og geomotri. Der var også blevet ansat flere lærere, Kristoffersen-Lund frk. Brogård og frk. Madsen og så to der hed Jensen, og da den ene Jensen var meget mindre end den anden, blev de selvfølgelig kaldt store og lille Jensen. Frk Brogård blev senere gift med lille Jensen. Hvad der også var spændende var den nye gymnastiksal med alle de forskellige redskaber, bomme - ribber - heste - tove, og rudestigen som vi klatrede i. Gymnastiksalen blev også brugt til fælles morgensang. Alle klasser mødtes her hver morgen. Der var en særlig stemning, når vi hver morgen stillede op med hver sin lærer, og alle stemte i af karsken bælg. Måske har det ikke ligefrem været en fryd for øret, men fryden og glæden var til stede hos alle elever, og jeg elskede de gamle morgensange eller fædrelandssange og synes, det var en god begyndelse på dagen. I klassen under mig, den stod opstillet lige foran os, var der en dreng, der ikke kunne tåle at stå op så længe Pludselig begyndte han at svaje, og så faldt han om,. Stor tumult den første gang det skete. Han blev samlet op og båret ud, vi troede, han var blevet syg, men det viste sig, at der kun var det i vejen, at han ikke kunne tåle at stå op så længe ad gangen. Mon ikke han har haft blodmangel. Han var i al fald en lille bleg en. Næste gang det skete, kom han bare hen at sidde på en stol, men stadigvæk stillede han op hver morgen sammen med klassen. Nu var vi efterhånden blevet vænnet til disse "morgenfald", så hvis vi hørte et bump, tænkte vi bare , så nu faldt Jan, og så sang vi videre.

Vi havde lærer Andersen i sang, han havde været på skolen i flere år og boede i den røde skole. Han elskede at synge og havde en dejlig stemme. Han var også kirkesanger, som det hed dengang. Oprindelig var det jo kordegn, der nu er et selvstændigt job. Ligeledes var overlæreren organist og spillede i kirken om søndagen. Dengang skulle der en til at træde bælgen. I mange år var det en dame, der udførte dette arbejde. Hun hed Henriette Jensen.
Jeg husker hende tydelig, en lille spinkel kvinde, ikke helt ung men heller ikke gammel, faktisk ændrede hun ikke udseende i mange år. Hun var også en slags inkassator for forskellige foreninger bl. a. Borgerforeningen og Skipperforeningen. Hun var bestandig på vandring, gade op og gade ned, fra dør til dør.

I de højere klasser fik vi frk. Ohlsson til klasselærerinde. Frk. Ohlsson var en ener, lignede ikke de andre lærerinder. Hun var, især i klædedragt, lidt for sig selv. Hun gik næsten altid i højhalsede kjoler med flipstivere i halslinningen, og kjolerne var så lange, at man kun kunne se hendes fødder. Jeg syntes hun var en god og dygtig lærerinde. Jeg kan endnu se hende for mig, når hun havde gårdvagt i frikvartererne, høj og statelig marcherede hun gårdspladsen rundt, med hovedet kastet tilbage, og næsten altid med et smil på læberne, som om hun tænkte på noget dejligt. Hendes overtøj bestod, i hvert fald om vinteren, af et stort sort slag foret med rødt stof. Jeg tror ikke, hun faldt rigtig til blandt lærerpersonalet. Hendes lærergerning her i Dragør fik en brat ende, idet hun blev dispenseret fra skolen på grund af nogle fjollede pigebørn i syvende klasse. Klassen fik til opgave at skrive en stil om Dragør by, og om folks liv og færden i dagligdagen. Men det var blevet strengt forbudt at nævne folks navne.

Nu var der dengang en slags fattiggård, det blev den i hvert fald kaldt i daglig tale. Det var det nuværende " Nørrebo" på Stationsvej. Forstanderen, eller hvad man nu skal kalde ham, hed Klingenberg.Her boede nogle mennesker der ikke rigtig kunne klare sig selv, og ikke havde andre steder at bo. Her fik de tag over hovedet og varm middagsmad hver dag. Andre folk i byen kunne også købe en portion middagsmad her. Disse mennesker, der boede her (det drejede sig vel om en 6 - 8 stykker) blev efterhånden til en slags originaler. Befolkningen i Dragør var ikke sen til at finde på øgenavne til dem. En evne Dragøerne stadig har. F. eks. blev en kaldt Klaus klumpe og en anden Alfred dynevår. Jeg kan godt huske Alfred dynevår. Han var en lille tynd mand, med et dybt hul i den ene kind. Han gik altid og tyggede på noget. Alt hvad han fandt på gaden pillede han op og stoppede ned i en lærredspose, som han altid havde med sig. Når disse folk viste sig på gaden, havde de en hale af børn efter sig, der råbte og pegede fingre af dem. For det meste var der ikke andet i vejen med disse mennesker, end at de var senile, og ikke vidste hvad de sagde eller gjorde-.

Nu rottede denne syvende klasses piger sig sammen, idet de anvendte disse menneskers øgenavne, og med fantasiens hjælp fik skrevet nogle stile, der gik ry af i lang tid. Ingen havde vel tænkt sig, at det skulle gå så vidt at lærerinden rejste. Stilene må i al fald have været ret provokerende. Frk. Ohlsson viste dem til overlæreren, der lod dem gå videre til skolekommissionen, og så rullede lavinen, der endte med frk. Ohlssons afsked.

Da jeg i 1927 gik ud af Dragør Skole efter 7 års skolegang, var det meningen, at der skulle oprettes et to års præliminærkursus på skolen. De fleste i min klasse var oppe til prøve, men vi var kun 12, der bestod, det var ikke nok, der skulle mindst være 15 elever i klassen, så det blev ikke til noget i denne omgang. I stedet for kom jeg ind på en handels og kontorskole på Jul. Thomsens plads i København. Det var svært for mig at følge med i begyndelsen, jeg var kun 14 år, og endnu ikke konfirmeret. Jeg følte mig som et barn i forhold til de andre elever, der var mellem 16 og 24 år, og alle havde en eller anden slags eksamen, men jeg sluttede alligevel med en meget pæn eksamen. I 193o fik Dragør Skole så endelig indført præliminæreksamen, men elevtallet var da kun på 8. Præliminæreksamen er det samme som den senere Realeksamen.

"Landliggere".

I tyverne og trediverne var der mange i Dragør, der lejede ud til sommergæster, eller som man sagde "Landliggere". De fleste små huse i Dragør er byget nogenlunde ens, med en indgangsdør midt i huset, og så et eller to værelser til hver side. Man kunne sagtens have landliggere boende til den ene side, og så selv benytte den anden side. Min bedstemor, der havde et lille hus i Stormgade, lejede i flere år ud til polske jøder. Der boede mange jøder i Dragør om sommeren, og det var de samme familier, der kom igen år efter år. De var flinke og rare, selv om man somme tider syntes, at nu var der lidt for mange af dem. Jeg kan huske, at min mor sagde. at nu var der snart ikke til at komme frem på kongevejen for alle de polakker (med tryk på po), der altid gik i samlet flok til bageren og slagteren og snakkede og råbte på deres underlige sprog. Børnene syntes jeg, var pæne og søde og altid så fine i tøjet, og hvad der også gjorde indtryk, var deres særprægede navne, som - Sara - Martha - Abraham - josef -og Lukas, og efternavne som Semikopff eller Betsjakow. Min bedstemor var meget glad for de jøder, der boede hos hende. De passede godt på tingene og efterlod stuerne rene og pæne. Men som hun sagde, underlige er de nu, de drikker øl af kopper og te af glas. Det glemte hun aldrig.

Men selvfølgelig var der også sommergæster, man ikke var så glade for. De ligefrem så ned på byens faste beboere, og følte sig højt hævet over os andre, men dem kunne man så bare overse, og lade som om de ikke var der. Men hvis man var barn, var det straks lidt vanskeligere. Jeg husker en familie med tre børn, to piger og en dreng. Disse børn var meget agressive og voldsomme, og det gik som en løbeild gennem byen, når de var flyttet ud. Så var det bare om ikke at færdes på gaden alene, ellers , hvis man så dem, så se at komme væk i en fart. Fik de først fat i en, var man prisgivet. Hold du hende, sagde den ene, så kniber jeg hende, og jeg skal love for, de kunne knibe. Jeg har mange gange haft blå mærker på arme og ben efter sådan en behandling.
Men for det meste var det flinke mennesker, disse sommergæster. Folk, der virkelig holdt af Dragør og syntes her var smukt og dejligt, og godt kunne tænke sig at bo hele året i denne særprægede by. Mange af dem fik også deres ønske opfyldt og flyttede herud. Men fordi de blev helårsbeboere, blev de jo ikke Dragørere. Det fik de at vide gang på gang.
De var og blev fremmede - tilløbere - ikke en af vore. Nu må man tænke på, at Dragørs befolkningstal den gang i tyverne, antagelig var ca. 2500 mennesker, der vel at mærke, alle kendte hinanden. Det var ikke let for indflyttere at falde til. Vi havde vel også vores ganske specielle særpræg. Ja måske er der stadig lidt tilbage. Men det tynder stærkt ud i den lokale befolkning. Jeg mener blandt de rigtige Dragørere, og med rigtige Dragøre mener jeg, dem der har deres rødder herude. Men sådan er det vel i alle små byer landet over, de unge rejser fra byen og prøver sig frem andre steder, Det er livets gang .

De små butikker.

I tyverne og trediverne var der mange små butikker i Dragør. I Bjergerlav helt oppe mod Vestgrønningen var der en lille butik (Kroman), der solgte skoleartikler, småting som viskelæder - blyanter - blyantsspidsere - penneviskere og penne, de gule elastikpenne som sprutte de, og de finere stålpenne. Desuden solgte de bolsjer og andet slik. Den butik, tror jeg, holdt op først i tyverne. Omkring den tid havde Karl Johansen en avis og tobakskiosk på Vestgrønningen, som han solgte til Olufsen. Olufsen kom fra Sibirien. Han kaldte butikken for "Sibiriak) og udvidede med alle mulige skoleting. Vi børn syntes, der var noget spændende ved Olufsen, alene det at han kom helt ovre fra Rusland. Han havde to drenge på ca. 8 og lo år, de blev hurtig populære i skolen.
På hjørnet af Strandgade og Vægterstræde var der et lille mejeri. Dengang kom mælken i store junger hver dag. Disse junger stod inde i butikken, og der blev så øset med en stor måleske direkte fra jungerne og op i de mælkespande og kander man selv medbragte. Det var en ældre dame

Frk. Madsen, der havde mejeriet. Hun haltede temmelig meget, og man havde helt medlidenhed med hende, når hun sådan haltede fra disk til junge og tilbage igen dagen lang, for at fylde vore kander og spande. Lidt længere oppe i Strandgade i nr. 23 var der en lille grønthandel. Fru Andersen. Denne butik eksisterede i hvert fald til sidst i fyrrerne eller måske endnu længere, hvorimod mejeriet holdt op under krigen.
Senere kom der en grønthandel på hjørnet af Magstræde og Kongevejen. Indehaver Vilh. Busk.

Der var flere små manufakturhandlere, søstrene Neel og Bendte Holte, Badstuevælen 18. Det var to ældre damer, de gik i amagerdragt, dog ikke den helt rigtige. Men de havde de tykke klokker (nederdele), et bluseliv og en kyse på hovedet. Først kom man ind ad en låge, der førte ind til en stor gårdsplads, så gik man ind ad en dør med en stor klokke, der ringede højlyt, og så stod man midt i forretningen. Det var en meget stor stue, gulvet var hvidskuret bestrøet med sand. Midt i denne stue var der en stor disk, og langs væggene, var der hylder, hvor varerne lå i æsker. Det var mest småting, de handlede med, garn, bændler, nåle, bånd, og elastik og knapper, tryklåse og hægter og så det mest spændende, dukkehoveder, dukkeben og dukkearme. Søstrene boede på første sal og en trappe førte direkte ned i forretningen. Man stod gerne lidt og ventede, inden en af dem ganske langsomt kom ned ad trappen. Man vidste på forhånd, hvem det var, for den ene af dem (Bendte) led af astma i højeste grad, så hende kunne man høre, længe før man så hende.
I Strandgade nr. 17 var der også en manufakturhandel, Fru Mørch Hansen. Det var en lidt større forretning, og her kunne man få stoffer i metermål.
Ved hjørnet af von Ostensgade og Vestgrønningen lå Fru Lyngbys lille manufakturhandel. Fru Lyngby gik også i Amagerdragt. Hun var en lille rar kone med milde blå øjne, som hun altid lukkede, når hun skulle forklare noget.
Hun havde sådan set haft en hård skæbne. Hun kom ud for en ulykke, da hun som fjortenårig gik til præst. Dengang boede præsten i St, Magleby, og børnene gik i flok ad Kirkevej. På hver side af Kirkevej var der brede dybe grøfter. Børnene lavede sjov på vejen og drillede hinanden. En dreng kom til at skubbe Hanne i grøften, hun faldt så uheldigt, at hun brækkede benet.
Om det nu har været et særligt vanskeligt brud, eller det måske skortede lidt på lægens kunnen den gang, er ikke godt at vide, men i al fald fik Hanne et stift ben. Den skyldige dreng blev meget ulykkelig, og det fortælles, at han gik hjem hos hendes forældre og sagde, at han nok skulle gifte sig med hende. Efter konfirmationen kom han ud at sejle, og var væk i længere tid, men resultatet blev, Anders Lyngby giftede sig med Hanne

Der kom 5 børn i ægteskabet. Han (Anders Lyngby) blev ved med at sejle, senere som styrmand, og så gik det ham, som så mange andre sømænd her fra byen, han omkom på havet. Der stod så Hanne med fem børn. Noget skulle hun jo leve af, og begyndte så i det små med en lille manufakturbutik, der efterhånden blev en god forretning.. Sorger blev hun ikke sparet for. Hun mistede to børn af tuberkulose, desuden blev hendes raske ben for overbelastet af den megen ståen og gåen i forretningen, og det endte med, at hun fik to stive ben. Alligevel blev hun bag disken i mange år, nu med den yngste datter til hjælp. På sine gamle dage mistede hun en søn, men alligevel var hun ikke bitter, men altid fuld af gode råd og små sentenser til alle. Hun sagde en gang til mig. Vi må huske på, at Vorherre har sat os her på jorden for at prøve os, og der er ingen af os, der bliver udsat for større byrder, end vi kan bære. Hun fortsatte, til hun var højt oppe i alderen, og derefter overtog hendes datter Marchen Lyngby forretgen, indtil den i slutningen af tredserne blev nedlagt.

Ude i Rønne Alle lå Frk,Wiedbrechts brødudsalg, det må have været i nr. 23. Foruden brød kunne man få slik af enhver art, dog ikke is. Ville man have is, måtte man op til Sliksørensen på Dragørhjørnet. Her vandrede vi, som børn op hver søndag med tiøren knuget i hånden, og spekulerede på, hvad vi nu skulle købe for pengene. Hvis man købte en stor is, så røg alle pengene på een gang, købte man derimod en af de små, så havde man fem øre til overs til en sukkerstang, så var det bare, om det skulle være en karamelstang eller en med hindbærsmag eller måske en lakridsstang. Man kunne jo også købe bolsjer, dem fik man mange af for fem øre,eller salmiakpastiller, dem kunne man sætte fast på hånden og slikke af dem en gang imellem, de kunne vare længe .

Der var en isforretning til, den lå på Kongevejen, der hvor slagter Hvorup nu har forretning. Det var nærmest et konditori, hvor man kunne købe kaffe og spise "Dragør Klemmer". Dragør Klemmer var vafler lagt sammen med flødeskum og syltetøj. Indehaveren af konditoriet hed Buch. Det var en fin forretning, og ikke et sted, hvor der kom mange børn. Men dagen efter konfirmationen var det en sagt ret, at man skulle på Buchs konditori.

I trediverne var der ikke mindre end 8 bagere i Dragør. Hagel i Sønderstræde, Mogensen i Lodsstræde - Westphal på Badstuevælen - Jørgensen i Strandstræde -Scheller på Kongevejen - Hjemmebageriget på Jan Timands Plads - Low på hjørnet af Vestgrønningen og Kirkevej og Ibsen i Linde alle. Utrolig at alle disse bagere kunne eksistere. Nu kan det godt være, at Westphal var holdt op, inden Low og hjemmebageriet kom til, men alligevel, de solgte jo udelukkende brød og mælk, ikke som nu, hvor man kan få alt muligt hos bageren, selv cigaretter og aviser.

Dengang kunne man få stegt stege hos bageren. Man gik hen med stegen dagen før, og så fik man udleveret et nummer, et stort nummer af blik, som man så skulle aflevere, når man hentede stegen. Det var selvfølgelig mest til højtiderne og især til jul. Der var tryk på hos bageren sådan en juleaftens eftermiddag mellem kl. 16 og 18. Alle ville helst hente stegen så sent som muligt, ellers blev den kold inden spisetid, på den anden side var der måske endnu enkelte ting, der skulle gøres derhjemme. Man stod og ventede tålmodigt, til ens nummer blev råbt op. Man skulle helst være to, den der bar bradepanden havde nok at gøre med at holde tungen lige i munden, så stegen ikke rutsjede frem og tilbage, og den anden måtte så bære spanden med skyen og sørge for at lukke døre op og i. Mange gange syntes man, at stegen eller gåsen var blevet så lille og tænkte, mon det er den, jeg afleverede. Der var også dem, der klagede over, at der var for lidt sky. Men ingen havde tid til at tage sig af klager sådan en dag. Ekspeditriserne for forpustede frem og tilbage med røde kinder. De har nok været godt trætte sådan en juleaften, når de kom hjem, måske har det også knebet med appetitten efter at have indsnuset stegeduft i flere timer.

Vask og Rulning.

Nu om stunder er det så nemt at vaske. Mange har selv vaskemaskine, og hvis man bor i etagebyggeri, er der fælles vaskeri. Men før i tiden gik det anderledes til. De fleste her i Dragør havde ikke vand indlagt i huset, før i tyverne og mange endnu senere. Man måtte hente det ved vandhanen i gården, eller man måtte hen til den nærmeste vandpost på gaden. Der var nu ikke så langt mellem disse vandposte. Der er endnu to tilbage af dem. En ude i Sønderstræde ved Bymandsgade og en på Jens Eiberts Plads. Jeg husker, der var en ved Hollands Fed og en på Badstuevælen. Afstandene var ikke så store, men alligevel det skulle bruges mange spande vand. Vaskebaljen med tøjet blev så sat på brændekomfuret i køkkenet, og så blev der fyret op. Det tog ikke så lang tid, før det kom i kog og derefter kogte over, så vandet løb ned ad komfuret og henad gulvet. Man kunne jo ikke skrue ned, eller regulere på anden måde, end ved at lukke komfurlågen op og holde op med at fyre. Nu havde vi, i mit barndomshjem vand i køkkenet, og jeg kan se min mor stå ved vasken i køkkenet og skrubbe tøjet på et vaskebræt. Men mange steder foregik det i gården, hvor man altid havde et stort trækar stående til at samle regnvand i. Når så tøjet var skyllet, skulle det enten hænges op derhjemme på tørresnorene, eller det skulle ud på "blegen" for at blive rigtig hvidt. Man kunne også skylle tøjet i stranden. På Strandlinien omtrent ude ved Rønne Alle var der en lille lav bro, den var ikke ret lang, nærmest et bredt gangbræt. Her skyllede folk de store stykker, jeg tror nærmest, det var sengetøj.

" Skyllebroen" den lille gang på den anden side af Strandlinien, har vel fået sit navn efter den gamle skyllebro. Når tøjet så var tørt skulle det enten stryges eller sendes til rulle. Undertøj skjorter og den slags skulle selvfølgelig stryges, og det foregik med et meget tungt strygejern, der blev opvarmet i kakkelovnen eller på brændekomfuret. De fleste havde to strygejern, sådan at man brugte det ene, mens det andet blev opvarmet, ellers tog det for lang tid. Så var der rulletøjet, det var den største afdeling, hertil hørte viskestykker, håndklæder, duge, lagner, dyne- og pudebetræk. Det skulle igennem en hel proces. Først blev det glattet ud, vel at mærke hvis det havde den rigtige fugtighedsgrad, det måtte ikke være for tørt og selvfølgelig heller ikke for vådt, så blev det lagt lag på lag og rullet sammen til en "stok". Der var dog grænser for, hvor tyk denne stok måtte være. Hvis rullekonen syntes, at stokken var for tyk, delte hun den op i to. Så blev tøjet pakket ind i et stort tørklæde, og man drog afsted til rullekonen. Ude i Byskriverstræde var der en rullekone, jeg husker ikke hendes navn, men jeg husker, jeg kom der med min bedstemor, og det husker jeg nok fordi, jeg fik lov til at dreje håndtaget på rullen (rullekonen har nok haft en hånd med) Man ventede så til tøjet var færdigt og fik det med hjem. Dette har vel været omkring 192o og da var prisen 2 øre pr stok. Der var også en rullekone i Sønderstræde fru Kindler, og lidt senere fru Passer i von Ostensgade, der har sikkert været et par stykker til. Fru Marie Jans i Chr. Mølstedsgade fik elektrisk rulle ca. 1934 - 35. Det var en større forretning, men stadigvæk foregik rulningen i udhuset. Hun havde stor søgning, og man måtte sommetider vente både tre og fire dage til rulletøjet var færdigt. Men så skulle det også hentes den fastsatte dag, ellers skældte "Rullemarie" ud. Man kunne også få rulletøjet sendt. Hendes mand Oluf Jans kørte rundt med en trillebør og afleverede det færdige tøj. Nu var prisen blevet en anden. Så vidt jeg husker kostede det nu I kr.pr. stok og lidt mere, hvis det var duge, de skulle åbenbart have en særlig behandling. Husmødrene dengang satte en ære i at kunne dække til gæster med en skinnende blank damaskesdug og " Rullemarie" blev meget glad, når man roste hendes rulning.

Tiden gik, og så kom den dag, da Marie Jans måtte holde op. Hvad nu, fandtes der mon nogen, der ville fortsætte dette erhverv, man tvivlede. Men det lykkedes virkelig. Marie Jans solgte sin rulle til Else Hansen, Blegerstræde.

A14 1992/137

" Skyllebroen" den lille gang på den anden side af Strandlinien, har vel fået sit navn efter den gamle skyllebro. Når tøjet så var tørt skulle det enten stryges eller sendes til rulle. Undertøj skjorter og den slags skulle selvfølgelig stryges, og det foregik med et meget tungt strygejern, der blev opvarmet i kakkelovnen eller på brændekomfuret. De fleste havde to strygejern, sådan at man brugte det ene, mens det andet blev opvarmet, ellers tog det for lang tid. Så var der rulletøjet, det var den største afdeling, hertil hørte viskestykker, håndklæder, duge, lagner, dyne- og pudebetræk. Det skulle igennem en hel proces. Først blev det glattet ud, vel at mærke hvis det havde den rigtige fugtighedsgrad, det måtte ikke være for tørt og selvfølgelig heller ikke for vådt, så blev det lagt lag på lag og rullet sammen til en "stok". Der var dog grænser for, hvor tyk denne stok måtte være. Hvis rullekonen syntes, at stokken var for tyk, delte hun den op i to. Så blev tøjet pakket ind i et stort tørklæde, og man drog afsted til rullekonen. Ude i Byskriverstræde var der en rullekone, jeg husker ikke hendes navn, men jeg husker, jeg kom der med min bedstemor, og det husker jeg nok fordi, jeg fik lov til at dreje håndtaget på rullen (rullekonen har nok haft en hånd med) Man ventede så til tøjet var færdigt og fik det med hjem. Dette har vel været omkring 192o og da var prisen 2 øre pr stok. Der var også en rullekone i Sønderstræde fru Kindler, og lidt senere fru Passer i von Ostensgade, der har sikkert været et par stykker til. Fru Marie Jans i Chr. Mølstedsgade fik elektrisk rulle ca. 1934 - 35. Det var en større forretning, men stadigvæk foregik rulningen i udhuset. Hun havde stor søgning, og man måtte sommetider vente både tre og fire dage til rulletøjet var færdigt. Men så skulle det også hentes den fastsatte dag, ellers skældte "Rullemarie" ud. Man kunne også få rulletøjet sendt. Hendes mand Oluf Jans kørte rundt med en trillebør og afleverede det færdige tøj.

Det kostede lidt ekstra, men man må dog sige, at det stadigvæk var billigt at få tøjet rullet, 15 øre pr.stok. Tiden gik, og så kom den dag, da Marie ikke kunne klare arbejdet mere og måtte holde op. Hvad nu, fandtes der mon nogen, der ville overtage dette erhverv i 196o, Jo det lykkedes, Else Hansen, Blegerstræde købte Maries rulle. Else Hansen har fortalt mig, at da hun ville sætte prisen op fra 15 til 17 øre, lavede folk vrøvl og sagde, at nu kunne det snart være nok. Man har svært ved at forstå, at 2 øre betød så meget i 196o. Men Else Hansen siger, at hun kan tydelig huske det, og hun vidste også navnene på de to damer, der gjorde mest vrøvl.
Nu var der efterhånden kommet nogle små vaskerier i byen. Et ude på Rønne Alle og et i Bodestræde, desuden var der et indleveringssted i Strandgade nr. 25. Else Hansen holdt op med at rulle i 1968, da kunne det ikke betale sig mere. Nu var der også kommet et stort moderne vaskeri oppe i Nyby.

Købmandsforretninger.

På hjørnet af Slippen og van Ostensgade lå en gammel købmandsforretning. Indehaveren hed Dirch Mørk. En lille rund mand, fuldstændig skaldet, man skulle ikke tro, at der nogensinde havde groet et hår på hans hoved, Han gik altid med en sort kalot i forretningen, desuden havde han en brun alpacca-jakke på. Man sagde, at han havde en paryk, men den havde han kun på, når han skulle være rigtig fin. Dirch Mørk var ungkarl, og han syntes ikke om børn, derfor brød jeg mig ikke om at komme der, men da min bedstemor boede der i nærheden, blev jeg sommetider sendt derhen for at hente varer til hende. Jeg husker engang, jeg skulle købe kartofler, og havde fået besked på, at de ikke måtte være for store. Jeg sagde med bævende stemme " jeg skulle sige fra bedste, at kartoflerne ikke må være for store".
Han gloede strengt på mig, og så sagde han, " se se, du får dem, som jeg har dem, her skal ingen dikkedarer være". Senere blev denne forretning overtaget af en købmand Nielsen, der ejede den helt op i tredserne, hvorefter endnu en købmand overtog den. Senere blev her tegnestue for arkitekt Teglgård, da havde Jesper Jensen købt ejendommen. I øjeblikket er der skønhedssalon, (så længe det varer).
På hjørnet af Sønderstræde og Bymands gade lå Jul. Ribers lille kolonial, handel. Riber byggede imidlertid hus ude i Rønne Alle nr 25, og her flyttede han ud ca. midt i tyverne og åbnede en stor købmands og slagterforretning under navnet "Riber og Halgren". Halgren var hans svigersøn, som senere efter Ribers død, overtog forretningen.
På kongevejen, der hvor nu Jørgen Clausens radioforretning er, residerede købmand Edvard Ravn. Det var en gammel gedigen købmandsforretning af den gamle skole. Den blev senere overtaget af købmand Wieder.

d

På hjørnet af Strandlinien og Strangade har der siden 1863 været købmandshandel. Den blev nedlagt i 1984, og rummer nu en en-grosshandel med papir. I 1863, da købmand A. P. Smidt startede, var der ligeledes restauration i sidebygningen mod Strandgade med en meget stor sal, hvor byens foreninger holdt bal og fester "Smidts lokaler". Smidt afstod sin forretning i 1915 til købmand H. T. Jans. Nu var der kolonial og skibsproviantering. Sidebygningen blev nu bygget om til beboelse. Men man kan stadig udefra se de brede stræbepiller, der bar den store sal. Ligeledes kan man indvendig se de gamle tykke rør, der går fra loft til gulv. Der fortælles, at tjeneren oppe fra balkonen bankede på rørerne, når der var besked til køkkenet neden under. Købmand Jans havde forretningen indtil 1937, hvor Cai Petersen overtog den. Forretningen kom nu til at hedde " Jans Efterfølger". Da Jans døde i 1958, fik den navnet CAI. P.

Slagter Weber på Kongevejen startede i 1926 sin egen forretning, efter at have været ansat hos slagter Steffensen i mange år. Forretningen er først for nylig blevet overtaget af Morten Ravn.

Store manufakturforretninger har der også været i byen, så længe jeg kan huske. På Badstuevælen, der hvor der nu er skohandel, residerede Flygenring. Han så lidt bister ud, lignede en afgået militærperson mørk, rank. og med kulsort skæg og dyb basstemme. Han flyttede ned på Kongevejen, der hvor der senere kom en skomager, men hvor nu Irma har det hele. På Badstuevælen kom der i stedet for Flygenring, to damer fru Jacobsen og frk. Hansen, men aldrig kaldt andet end " Damerne. Det var både lingeri og stoffer i metermål, de handlede med.
I det hele taget tror jeg ikke, man kunne købe kjoler eller frakker og den slags herude. Enten syede man kjolerne selv, eller man fik dem syet hos en syerske, og dem var der flere af i byen. Det var vel også på den tid, at Daells Varehus begyndte at sende katalog ud, med bestillingsseddel, som man så kunne udfylde og få de ønskede ting tilsendt, når firmaet havde vogn til Dragør. Sko og støvler kunne man derimod købe i Dragør. Der var flere skomagere, der foruden at reparere fodtøjet også havde udsalg, men jeg tror ikke, der var det store udvalg. Det var mest gummistøvler og træsko. To af skomagerne herude var døvstumme, nemlig Petersen i Strandstræde og Jensen i Sønderstræde. Det er forøvrigt den Jensen, der har taget så mange fotos af Dragørs beboere rundt omkring i hjemmene i begyndelsen af dette århundrede. Laurits Jensen havde været stum fra fødslen, hvorimod hans kone var blevet det efter en sygdom. De havde en søn og en datter, der begge talt normant.

Hos Johan Petersen i Strandstræde 32 var hele familien døvstumme, hans kone, datter og søn samt en bror, der også var skomager og arbejde sammen med ham. Det var altid spændende, når man skulle hen og hente de nyforsålede sko. Alene det, at man kunne lave lige så meget støj man ville råbe højt, trampe med fødderne og hvad man ellers kunne finde på. Min søster var som regel med, for så kunne vi bedre more os over det, som vi turde sige til dem. Vi havde fået strenge ordre hjemmefra, om at passe på, hvad vi sagde, når vi stod ansigt til ansigt med skomageren, fordi han kunne se på munden, hvad vi sagde. Først når vi vendte ryggen til lød det " farvel dit gamle fjols - ih hvor er du grim eller " du har vist glemt at barbere dig i dag. Så styrtede vi ned ad trapperne, smækkede med dørene og morede os højlydt. Værkstedet var oppe på første sal, og jeg kan endnu se alle de fiksfakserier og pudsige ting for mig, der skete, når vi åbnede trappedøren. Der var et tykt tov, der på en eller anden måde satte sig i bevægelse og gled opad med stort rabalder, og en genstand, der lignede en fugl baskede opad tovet , den endte inde på værkstedet, hvor skomagerne sad, og så var de klar over, at der kom nogen.

Skomager Nielsen havde værksted og butik på hjørnet af Slippen og Strandgade. Her kom senere et Tatol - sæbehusudsalg.

På det ene hjørne af Kongevejen og Vestgrønningen lå Adrian Petersens grønthandel, og på det andet hjørne, der hvor nu Bistroen har til huse, lå en meget velassorteret skotøjsforretning. Indehaveren hed Sjonsti, han var tysker og talte ikke ret godt dansk, men hans kone, der hjalp til i forretningen var dansk. Jeg husker en gang, min søster og jeg havde fået nogle fine gule knapstøvler med brune laknæser, dem var vi meget stolte af. En dag stod min søster på gaden og kikkede beundrende ned på sine støvler, pludselig kom en lidt større dreng helt hen til hende, han havde træsko på, og han plantede den ene træsko oven på den ene blanke skonæse og kurede den frem og tilbage, min søster stak i et hyl og skyndte sig hjem. Men støvlen bar resten af sine dage men efter den hårde be handling.

Den eneste forretning på Kongevejen, der ikke har ændret udseende, hverken i det ydre eller det indre, er boghandelen. I 1915 havde Chr. Schou boghandel her, indtil han døde i 1932. Hans enke Julie Schou lejede forretningen ud til Boghandler Svanholm Jepsen. Efter ham har der været adskillige boghandlere. Fru Julie Schou var ikke helt almindelig. Hun sagde altid, at hun var født von Buchvald, men (von) må stå for hendes egen regning. Hun ville gerne være en fin dame. Ud seendet var der ikke noget i vejen med, men talte man med hende, forsvandt det fine. Hun forstod at kommandere med alle. Fortalte til alle, at hun boede i den gamle kommandørbolig. Huset var i sin tid opført som bolig for toldforvalteren i Dragør. I en kort periode havde den øverstbefalende for Dragør

Ford boet i huset, men derfra og til at kalde det for Kommandørbolig, kunne kun fru Schou finde på. Hun var selvfølgelig kendt af alle i Dragør. Kørte hun med bussen, havde hun sin private plads, nemlig det første sæde bag chaufføren. Var det optaget, skulle hun nok på en eller anden måde få vedkommende til at flytte sig. Jeg kendte hende, fra de år, hvor jeg var ansat på Dragør telefoncentral. Det var jo før automatiseringen. Det vil sige, når folk ringede op, faldt en klap ned på centralen, hvorefter vi kontaktede ved at sætte ledningen i dette nummers hul. Men fr Schou havde jo ikke tid til at vente det sekund, så hun kimede ustandselig, med det resultat, at hver gang vi kom ind, fik vi ringningen i øret og gik derefter videre til næste opkald. På den måde kunne hun komme til at vente endnu længere. Når så hun endelig kom igennem, kan det nok være, vi fik på puklen, hun var så uartig og grov og kaldte os for de værste ting, blandt andet elskede hun udtrykket hyæner, og når vi tillod os at sige, at vi ikke havde tid til at høre på hende, skreg hun, så giv mig overhyænen, (det var forstanderinden). Engang da hun havde været ualmindelig slem og sagt, at vi bare sad og drak kaffe og talte privat, blev hun inviteret op på centralen, så hun kunne se, hvordan det virkelig gik for sig. Hun kom virkelig en dag, og da blev fru Schou tavs for en gangs skyld. Sådan havde hun bestemt ikke forestillet sig, at det gik til. Jeg tror ikke, at hun ligefrem sagde, undskyld, men hun var meget imponeret, og de første fjorten dage efter var hun blid som et lam, men efterhånden som tiden gik, blev hun den samme rappenskralde igen. Hun havde i mange år lotterikollektion, og efter det fik hun et udsalg fra den kongelige porcelæns fabrik, dog kun anden sortering. Samtidig havde hun håndkøbsudsalg (her var intet apotek i byen den gang). Så man skulle jo tro, at økonomien var i orden, men hun var en mester i at sno sig uden om det hun skyldte de handlende i Dragør. Den gang var kredit til de faste kunder ganske almindeligt, så betalte de en gang om måneden, og det gik for det meste udmærket, men fru Schou var ikke til at hive pengene ud af. Så lød det i stedet : kom op og se, jeg har fået nogle yndige ting hjem fra den kgl. Så endte det selvfølgelig for det meste sådan, som hun sagde " nu har De fået kunst for varer, så får De et smukkere hjem". Så her findes sikkert mange fade, skåle, vaser og askebægre rundt omkring i byen, der stammer fra fru Schous udsalg.

Mit Liv som købmandskone.

Den første december 1937 overtog Cai Petersen H. T. Jans's Kolonial & Skibsproviantering Strandgade 36.Vi havde da været forlovet i fem år, og Cai havde været ansat hos købmand Jans som kommis, men de sidste to år havde han rejst som dekoratør for firmaet Recitt & Colmann, en stilling han syntes godt om, men da chansen for at blive selvstændig viste sig, valgte han det. Det var jo også købmand, han var blevet uddannet til, og det med at have foden under eget bord, virker altid tiltrækkende. Der var ingen, der tænkte på, at der snart ville udbryde verdenskrig. På den anden side, så måtte firmaet Recitt & Colmann efter nogle år lukke. Det var et engesk firma, og direktøren, der også var englænder, rejste hjem til england. Vi betalte 25ooo i overtagelsessum, det var mange penge den gang og dem måtte vi selvfølgelig låne. Der var mange lagerrum bag forretningen, i to af disse havde hr og fru Jans boet i om sommeren, og så lejet deres egen lejlighed på første sal ud til sommergæster. Disse to værelser blev nu gjort i stand til os, desuden var der et stort køkken. Jeg havde været telefonistinde på Dragør central i otte år, men måtte nu, da jeg skulle giftes, sige min stilling op.
Det var nemlig sådan, at hele personalet i forretningen var på fuld kost fra morgen til aften, så jeg måtte udskifte telefonsnorerne med grydeskeerne. Jeg var lidt halvnervøs i begyndelsen, jeg var ikke videre ferm til at lave mad, så det var godt, at jeg havde min mor som rådgiver. Personalet bestod af en kommis, en lærling der var omtrent udlært, en lærling der var på første år, og en gårdskarl, der også fungerede som bud. Det vil sige, vi var seks mennesker hver dag til morgenmad, frokost og middag. Der var ikke mange ledige stunder for mig især ikke i begyndelsen. Men efterhånden fik jeg lidt mere styr på det, så der også blev tid til andre ting. Jeg var i bestyrelsen i den kvindelige afdeling i Dragør Boldklub og Cai var formand for fodboldafdelingen, senere blev han formand for hele Boldklubben. Vi var i det hele taget meget sportsinteresserede og Cai var desuden i bestyrelsen for D.B.U. (dansk boldspil union). Ligeledes kom han i bestyrelsen for "Amagerlans Handelforening), senere blev han formand der. Det var lange arbejdsdage, vi havde åbent i forretningen fra syv morgen til 6 aften. Klokken 9 blev det første måltid serveret, det bestod af kaffe med pølsemad og ostemad. Klokken 12 spiste vi middag, altid to retter, klokken 14 var der igen kaffe, enten med franskbrød, boller eller måske hjemmebagt sandkage. Så havde jeg fri i et par timer, indtil jeg begyndte på madpakkerne, hver fik en pakke med hjem. Fredag og lørdag, hvor vi i mange år havde åbent til 8 og 9, spiste de aftensmaden her. Hele personalet var unge mennesker i tyverne og derunder, de havde en god appetit, og madpakkerne indeholdt både 8 og lo stykker.

Man kan overhovedet ikke sammenligne sådan en gammel købmandsforretning med de forretninger, der handler med kolonialvarer i dag. Alt kommer nu uf til forretninger i dag, fiks og færdigt embaleret og det hele. Dengang skulle alt vejes af, mel - sukker - kaffe - the - salt - kartofler, sæbespåner - brun sæbe - soda, ja masser af ting. Det tog sin tid, men folk havde ikke så travlt den gang. Så fik man sig en sludder imens. Så var der også de grove ting, som petroleum - sprit og eddike, det fik vi hjem på store tønder, hvorefter det så skulle tappes over i flasker eller dunke. Man havde også spegesild i tønder, de blev taget op med en stor træsaks og pakket ind i avispapir. Når folk købte hugget sukker, var der nogle, der absolut kun ville have det håndhuggede. Jeg kan huske, den store maskine, der stod ude på et af lagerrummene, den lignede en brødmaskine, men var meget større, på den blev de store sukkertoppe hugget til de fineste stykker. Jeg begreb ikke, hvordan Cai bar sig ad, men han var en mester i at hugge sukker. Ligeledes kunne han lave kræmmerhuse til bolsjer, det gik i en fart, og de var bestemt holdbare, kræmmerhuse blev også brugt til sennep. Når folk kom og skulle have for lo øre fiskesennep og ikke havde noget med til at have det i, så fik de det i et kræmmerhus, det gik udmærket. Men det var kun de allerførste år, det ændrede sig hurtigt, så jeg fik aldrig lært at lave kræmmerhuse, men lave hjørner i de flade poser, det kan jeg stadig. Det hænder, at der i en forretning står et skilt med : fyld posen for så og så meget, f. eks. kirsebær. Hvis man så laver hjørner i posen, får den en bund og kan rumme meget mere.

De første år vi havde forretningen, var økonomisk set ikke meget værd. Det var en udpræget kredit - forretning. Der var mange af kunderne, der var fiskere, og fiskeriet var afhængig af vejret, så det gik op og ned med fortjenesten. Var det godt vejr, havde de penge til at betale regningen, men var fangsten dårlig, måtte købmanden vente. De fleste fiskere skyldte stadig købmand Jans penge, og først når de havde ordnet det regnskab, kom vi i betragtning. Selvfølgelig var der mange, der betalte kontant.
Vi havde også de faste månedskunder. I mange år havde det været sådan, at disse kunder fik besøg af forretningens kommis, der hver fredag formiddag kørte rundt på cykel og samlede ordrersedler ind. Det var kunderne glade for, især dem der boede på syd - og nordstranden. De fik så varerne bragt enten fredag eftermiddag eller lørdag. Disse kunder fik så en følgeseddel sammen med varerne, og hver måned fik de tilsendt regningen. Det var en udmærket ordning, der fungerede i mange år. Der kunne ind imellem også være restanter blandt disse kunder, men det hørte nu til sjældenhederne.

Skibsprovianteringen var et helt kapitel for sig. Hvis det drejede sig om de små skibe, der lagde til i havnen, og hvor skipperen selv kom op og hilste på og havde en liste med på de ting de ønskede, så var det ingen sag at få det bestilt og afhentet hos bager og slagter, vel at mærke, hvis det var hverdag. Det kunne nemlig også ske søndag formiddag. Som skipsprovianteringshandler havde man nemlig lov til at have åbent søndag formiddag til kl. 11. Så kunne det godt være svært at få banket slagteren og grønthandleren op. Men som sagt, folk havde ikke så travlt den gang, og søfolkene tog den med ro og nød at ligge en ekstra dag i havnen. Det var værre med de større skibe, der lå for anker ude i sundet og sendte en båd med et par mand ind for at handle. De havde for det meste travlt og skulle overholde tiden. Så skal jeg love for, at der blev fart over feltet. Men det endte altid med, at det hele klappede. Foruden provianten kunne det også hænde, at søfolkene var blevet i bekneb for andre ting, såsom tovværk, anker eller årer, det handlede vi også med. Det ene lager var fyldt med tovværk af forskellig tykkelse. Det lå i store ruller på hver side af en disk, der var præcis to meter lang, så det var nemt at måle ud. Oppe på loftet havde vi blandt andet årer og fendere. En fender er den tykke pølse, der blever hængt udenbords mellem rælingen og bolværket, når skibet lægger til kaj, for at tage imod stød og skrub. Sådanne handeler var altid en god forretning, og pengene faldt med det samme. Det blev imidlertid også lavet om. Senere hørte skibene ind under et rederi eller kontor, hvortil regningen så skulle sendes. Flere gange er det sket,at disse smårederier blev nedlagt eller gik i batalingsstandsning, og så kunne vi kikke i vejviseren efter de penge. Det værste var dog en gang, da en marinekrydser ankrede op i sundet og sendte en båd med et par mand ind. Det var en lørdag og ikke så langt fra lukketid. Der kom en løjtnant i fuld uniform ind i forretningen og spurgte, om vi kunne klare noget proviant til skibet. Han havde en lang liste med til både slagter, grønthandler og bager, foruden de ting han skulle købe hos os. Jo, det skulle vi nok klare. Det må være et stort skib og et stort mandskab, sagde vi til ham,med alt det kød I skal have. Ja, svarede han, det er det også, vi er tyve mand om bord. Kødet måtte endelig være første klasses og i det hele taget skulle alle varer være gode og friske. Jeg husker, der stod mange kilo oksekød foruden andet kød og fjerkræ på slagterens seddel. Jeg tror , regningen fra slagteren var på over 2000. I alt fald blev hele beløbet på næsten 3000. Grønthandleren var nær faldet på halen, da vi bestilte en hel kasse salathoveder, det var mere, end han havde solgt hele dagen. Løjtnanten skulle ikke have varerne med med det samme, skibet var sejlet videre, og han kom og hentede det hele søndag formiddag. Regningen skulle sendes til kontoret i Århus. Vi fik adresse og telefonnummer samt skibets navn og nummer og ligeledes han eget navn.

A10 1993/15

Han kom også næste dag i en jeep sammen med to marinesoldater og hentede det hele. Vi sendte regningen til kontoret. Der gik otte dage, der gik fjorten dage, vi hørte intet. Så ringede Cai til kontoret og spurgte. Jo sagde de, de havde godt nok fået regningen, men der måtte på en eller anden måde være sket en fejltagelse, for der var noget , der ikke stemte. Men vi skulle høre nærmere. Så gik der igen et stykke tid, hvorefter de ringede og spurgte, om vi vilde udspecificere de forskellige varer. Så ventede vi igen, tiden gik, og Cai ringede igen til Århus. Vi er ked af det, men det viser sig, at der har været en svindler på spil og taget både Dem og os ved næsen, men vi kontakter Dem, når vi ved mere. Nu var der gået tre måneder, siden det skete, og vi syntes ærlig talt, at det var noget mærkeligt noget. Manden havde jo været i uniform, kørt i en jeep fra marinen og desuden havde der været to marinesoldater med.

Vi hørte ikke mere fra Århus, men først i december(nu var der gået fire måneder) ringede en advokat og sagde, at han førte sagen for den uheldige løjtnant. Den stakkels mand, sagde han, er helt slået ud og ekskluderet af marinen, han er virkelig ked af det, og er gået med til at betale Dem 5oo kr. om nåneden fra første januar, er De villig til at gå ind på det. Jeg sender Dem en formular. Det gik Cai selvfølgelig ind på. Vi var efterhånden blevet lidt skeptiske, især da der ikke kom nogen formular, og heller ingen penge den første januar. Vi havde fået navn og adresse på advokaten og slog ham op i telefonbogen, og som vi nok havde anet, fandtes der ingen af dette navn på den adresse.Det hele var åbenbart opdigtet. Efter alt at dømme, må det have været en proffesionel svindler vi havde haft med at gøre. Sådan kan det gå, men det hører vel med til at have forretning,især hvis man hører til dem, der tror, at der altid er noget godt på bunden af alle mennesker. En forretningsmand i vore dage må være hård og kontant, det var Cai ikke. Et lille eksempel. En fisker, der skyldte os temmelig mange penge, døde pludselig. Cai's kommentar " de penge må vi nok slå en streg over, hvordan skulle den stakkels kone kunne skaffe dem. Krigen kom, og så blev det endnu vanskeligere at drive forretning. Det blev knapt med varer, de fleste ting var rationerede og nogle artikler kunne man overhovedet ikke få. Kaffe og te var noget af det første, der forsvandt, der kom straks erstatningsvarer, men det varede længe, inden man accepterede disse produkter. Og så alle rationeringsmærkerne på smør, margarine, sukker, mel, salt, sæbe o.s. v. Det var et regnskab med at holde rede på alt dette, og folk prøvede altid på at snyde sig fra mærkerne, i al fald var der altid underskud . Til sidst måtte vi købe på den såkaldte " sorte børs", men det var dyrt, især sukker og smørmærker. Det var i det hele taget fem slemme år. Man kunne nemt blive uvenner med kunderne, især de tobakshungrende, de troede virkelig

ikke på, at vi ingen røgvarer havde. Se nu rigtig efter, sagde de, kik på den nederste hylde, der gemmer sig nok noget. Folk kaldte det " bukkevarer", men vi havde ingen bukkevarer, alle blev behandlet ens, hos os.

Jeg havde også mit problem med kødrationeringsmærkerne. Det er klart, at personalet måtte aflevere deres kødmærker, når de var på fuld kost. Men om søndagen spiste de hjemme, altså kunne jeg ikke få alle mærkerne. Det var vi tit uenige om, men hvis jeg så truede med, at fore dem af med grøntsager og grød, så rystede de op med mærkerne. Men det hændte da tit, at vi fik grød, enten som for - eller efter-ret. Fløjlsgrød kunne de godt lide, mærkeligt nok, for det var jo ikke andet end mel, margarine og mælk, sikkert ikke særlig sundt, men det gik man ikke så højt op i den gang.
I det hele taget var der nok en del ting, der forsvandt under krigen og aldrig kom tilbage, f. eks. blånelse, som man skyllede det nyvaskede tøj i, så det blev helt blåhvidt. En anden ting var sagomel, det forsvandt også ud af sagaen. Man kan endnu få sagogryn, men melet er pist væk.

Det kunne hænde, at jeg nu og da trængte til en fridag, en tur til byen for at købe lidt ind af de ting man ikke kunne få i Dragør, så måtte jeg have fat i en stedfortræder, og det var for det meste min mor. Så sørgede jeg for, at der var mad til at varme, hvis vi f. eks. havde fået boller i selleri, gule ærter eller bankekød dagen forud, var det jo nemt at varme, og så måske frugtgrød som efterret. Gårdskarlen Verner Lauritsen, var flink til at hjælpe med borddækning og efterrydning. Så var det bare kaffen min mor skulle ordne. Det kunne da også hænde, at jeg var inviteret ud om eftermiddagen, så måtte jeg sørge for at have madpakkerne færdige inden jag gik.Ferie var der ikke noget der hed de første ti år. Jo personalet havde deres otte dages ferie. Da Cai i sin tid var kommis hos Jans, havde han aldrig mere end fire dages ferie, det var en sagt ret, at man mødte fredag morgen. Fredag og lørdag var de travle dage, da havde man bare at være der. Senere hen fik piben en anden lyd. Jeg husker de travle år i tredserne, hvor svenskerne vrimlede, da var det personalet, der selv planlagde deres ferier. De stregede bare af på kalenderen, værgo' nu har vi ordnet det. Der var dengang otte ekspedienter ansat, og når de skulle have 14 dage hver, så var hele sommeren gået. Desuden havde de ret til otte dage senere på året.

Da krigen sluttede, troede man, at nu kom de gode år. Men der skulle sandelig gå lang tid, inden det kunne mærkes, folk var ligesom blevet kuet eller knækket lidt. Det første stykke tid efter krigen levede man stadig

i fredsrusen. Det var en befriende sommer, hvor man igen kunne føle livsglæde. Man kunne gøre og sige, hvad man ville, ingen luftalarm, ingen mørkelægning og ingen tyske soldater på gaderne. Nu var det engelske soldater man mødte, og de blev hilst med et smil. Vi havde udskiftet lidt af personalet. Den gamle kommis var rejst, og vi havde fået en her fra byen, begge lærlinge var forlængst uddannet, den ene rejste, den anden beholdt vi et stykke tid, og vi fik en ny læredreng. Så vidt jeg husker, har vi haft syv lærlinge. Der har aldrig været de store problemer med dem. Kun en af dem fuldførte ikke, idet han var ordblind. Det blev opdaget, da han begyndte på købmandsskolen. Han burde selvfølgelig have sagt det, da vi antog ham. Han var ellers kvik nok, og regning gik det godt nok med, så vi anede ikke uråd. Men de opdagede hurtig på købmandsskolen, hvordan det var fat, og vi fik besked påm, at drengen ikke kunne klare sig og måtte udgå. I det hele taget var vi hele tiden i forbindelse med skolen, der var nemlig nogle af lærlingene, der blev væk fra skolen en gang imellem, trods det, at de vidste, der omgående kom besked, når de ikke mødte. Men ellers må jeg sige, at vi ikke har haft de store problemer med de lærlinge, vi har haft gennem tiderne. De var kun fjorten femten år, altså store børn, når de blev antaget, og vi følte, at vi påtog os et vist ansvar, at vi sådan set var en slags plejeforældre. Der var stor forskel på disse drenge. Nogle var store og kraftige med et vældigt gå -på mod, mens andre var mindre udviklede og ikke kunne magte så meget. Det var tit tunge kasser med varer, der skulle transporteres, og det kunne gå ud over ryggen, hvis de ikke brugte armkræfterne. Vi sagde altid, at de hellere måtte gå to gange, end bære det hele på een gang.
Vi ordnede og betalte også deres sygeforsikring. Man havde dengang en sygekassebog, der skulle betales hver måned på sygekassens kontor, der havde til huse, hvor lokalarkivet er nu.

Der kunne også være andre ting, man skulle være opmærksom på over for disse drenge. Der skulle ikke så meget til, for at slå dem helt ud. Når de blev sendt ud til kunderne med varer, var det ikke alle steder, der faldt lige venlige ord til sådan en lille fyr. Han havde måske fået lagt petroleumsflasken oven på sukkerposen, eller der var måske en pose, der var gået hul på, så kunne det hænde, at kunden blev vred og skældte ham ud, og han kom slukøret hjem og var ked af det. Så måtte man trøste lidt og være lidt god ved ham. Cai havde en vis evne til at ordne sådanne situationer på bedste måde. Drengene skulle jo helst være glade for at være hos os. Det tror jeg faktisk også de var. Det hænder, jeg møder en af dem tilfældigt og får en sludder om gamle dage, og når så han siger, det var vel nok en dejlig tid, som jeg tit tænker på,ja, så kan man ikke undgå at blive lidt varm indvendig.

Efterhånden som tiden skred frem, var der flere og flere af personalet, der hellere ville holde sig selv med kost, og i midten af halvtredserne var der kun een kommis tilbage, der spiste hos os. Han var fra Ganløse, og boede på et værelse her i byen. Jeg tror, han var i forretningen indtil 1956 - 57, og så var det forbi med de store kødgryder. Jeg havde længe passet telefonen og modtaget og udskrevet telefonordrer. Vi havde stadig mange telefonkunder. Det er måske lidt uforståeligt i vore dage, men man må huske på, at den gang blev man ikke så tit præsenteret for nye mærker indenfor kolonialbranchen, det var de samme, år ud og år ind. Nu begyndte jeg også at ekspedere i forretningen. Det var ikke altid lige nemt, f. eks. at veje brun sæbe. Den brune sæbe havde vi i en stor zinkbøtte, der stod under disken, midt i bøtten stod en skovl med et langt skaft, og så skulle man med højre hånd svinge skovlen med denne klæbrige masse op på et stykke pergamenpapir, som man holdt i venstre hånd, det var ikke nemt, og jeg lod gerne en anden gøre det. Vi handlede også med en slags farvepulver, det havde vi i store skuffer. Det var mest malere og især murere, der købte det. Dette pulver var meget let og porøst og svært at veje af. Ved det mindste pust fløj det rundt til alle sider, op ad armene og helt op i ansigtet, så man måtte holde munden lukket.

I 1953 blev en af de andre lejligheder i ejendommen ledig, og vi flyttede fra de to værelser bag butikken til en tre værelsers i sidebygningen ud mod Strandgade. Det var rart at få lidt mere plads, både privat og lige sådan i forretningen. Vi havde udvidet med flere sortimenter, bl. a. søsportsudstyr, der krævede temmelig meget plads, ~~så~~

så nu blev de to værelser indrettet som lagerrum, så sejlertøjet bedre kunne præsenteres. Vi havde så småt, regnet med at kunne overtage ejendommen efter købmand Jans. Han havde flere gange sagt, at vi nok kunne ordne det på en rimelig måde, men mere var det ikke blevet til, og pludselig en dag var han død. Jans havde ingen børn men flere niecer og nevøer, som kom i betragtning. Sagføreren, der stod for boet, skulle sørge for, at ejendommen blev solgt så hurtig som mulig, og arvingerne så helst kontante penge. Det kunne vi slet ikke klare, så det måtte vi desværre opgive. Den nye ejer Ole Brùnniche Nielsen viste sig at være mægtig flink og rar, og der har aldrig været nogen kontroverser os imellem.

Nu var der efterhånden gået ti år efter krigen, og man troede forretningslivet så rigtig skulle til at florere, men det var ikke tilfældet, det var småt med købelysten, folk holdt igen og tænkte sig godt om, lønninger var ikke store, og varerne blev dyrere og dyrere. Hver gang vi fik varer hjem, var de steget i pris, og kreditten strakte sig ikke så langt som før. Altså kunne vi heller ikke give kredit, og så blev folk sure, det var ikke nemt. Vi havde kun en kommis og en læredreng i forretningen og et bud om eftermiddagen.

Der havde i flere år været tale om, at der skulle etableres færgeforbindelse mellem Dragør og Limhamn, og nu blev det endelig til noget.

I 1961 kom de to første færger i gang på denne rute. Det blev en stor omvæltning for vores vedkommende. Vi havde selvfølgelig forberedt os på, at der ville komme vældig gang i forretningen, og havde derfor ansat to ekspeditricer, den ene var andda indfødt svensker. Det med sproget spekulerede vi ikke så meget på. Vi havde i mange år, især om sommeren, haft en del svenske kunder fra Limhamn, der sejlede over i deres fiskerbåde eller lystfartøjer for at handle i Dragør, og som vi efterhånden lærte at kende, men dette her blev noget helt andet. Bare det at kunderne stod i flere rækker i forretningen, og ventede på deres tur, gjorde en nervøs, så man hverken kunne høre eller opfatte, hvad de sagde. Vi var heller ikke klar over, hvad det var for varer, de var ude efter, bortset fra øl - vin og stærke drikke. Det viste sig, at der var mange ting. For det første sukker - margarine - ost - honning og marmelade, og dernæst konserves af alle slags. Så godt som hver eneste svensker købte fra tre til seks dåser markrel i tomat samt skinke og hakkebøffer ligeledes på dåser, og een ting var vi sikker på, at alle skulle have, nemlig lakrids i metermål.

Vi fik varer hjem flere gange om ugen, og de blev solgt med det samme, vi nåede ikke altid at få dem anbragt på hylderne, men måtte sælge dem direkte fra kasserne. Det varede ikke længe, inden vi måtte have flere til hjælp i forretningen, det var et slid dagen lang, men det var også morsomt

Det var en helt anden slags svenskere, der kom til Dragør den gang, De ligefrem præsenterede sig, når de kom første gang. Jeg mindes en mand på omkring 6o - 65 år, der kom sammen med sin kone. Han hilste ærbødigt og sagde," jeg hedder Jønsson, jeg har også været handelsmand, og det er Greta min fru, hun er diabet". Deabet, det forstod jeg ikke, jo, sagde han, hun har sukkersyge og er næsten blind. En anden svensker, en meget fornemt udseende herre, blev ved med at stå i sidste række, hvad vi undrede os over, men det viste sig, at han havde en tjenestepige eller husholderske med, i hvert fald var hun meget underdanig og spurgte om en vin, vi aldrig før havde hørt om. Hun sendte spørgende blikke tilbage til den fornemme herre, der så oplod sin røst, idet han tog hatten af og sagde " St. John", først troede vi, det var hans navn,men opdagede så, at det var navnet på vinen, en madeira, der hed St. John. Den kendte vi ikke, men Cai lovede at få den hjem, og anbefalede en anden god madeira, som manden så købte. Han kom igen så godt som hver uge, nu kaldte vi ham for St. John, og stadig havde han tjenestepigen med, og det var hende der bar varerne. Men selv om vi sagde til ham, at vi nu havde fået St John, blev han alligevel ved med at købe den madeira, han havde fået første gang. Det gjorde nu ikke noget, for vi solgte i hundredvis af St. John til de andre svenskere. Vi måtte anskaffe os en kunde-nummermaskine, så det kunne gå mere retfærdigt til, og alle kunne ekspederes efter tur. Men det varede ikke længe, før vores danske kunder blev utilfredse med den lange ventetid. Det kunne Cai godt forstå, så han fandt en udvej. Nu skulle danskerne gå ind ad bagdøren til lagrene, og v i ansatte en lidt ældre mand, en forhenværende kommis, der så ekspedere de disse kunder og samtidig lavede telefonordrede til. Det fungerede godt og alle blev glade. Der blev stadig mere og mere at bestille, og vi var nu otte i forretningen til at ekspedere og et par drenge til at køre til færgen med varerne. Vi havde også en mand i Limhamn, der uddelte brochure. Alt gik som det var smurt, og vi lå vandrette i luften, fra morgen til aften. Nu måtte vi også anskaffe os et nyt og større kasseapparat. Vi havde hidtil haft et med kun en skuffe, så vi måtte stå og vente på at komme til. Nu fik vi et med fire skuffer, og det var en stor fordel.
Efterhånden dukkede der flere " svenskeforretninger" op i Dragør. Det var afdelinger fra de store forretninger i Helsingør, der drev svenskehandel. Nu kom, hovedsagelig drikkevarerne ned i en anden pris, som vi var nød til at følge. Når f. eks. en flaske jubilæumsakvavit hidtil havde kostet 6o kr. kom den nu ned på ca. 52, og det vil igen sige, at man tjente ca. 5o øre pr. flaske. Der skulle løbes mange skridt, og sælges mange flasker, før det gav overskud. De såkaldte svenskeforretninger var sluttet sammen i en indkøbskæde og kunne få varen meget billigere end os, der stod alene, og hvor det var begrænset, hvor mange kasser man kunne tage hjem ad gangen.

Nu kneb det igen med pladsen. Det viste sig, vi kunne leje et lille sted i Bymandsgade, et slags anneks til et større hus. Det var tidligere lejet ud til sommergæster. Det benyttede vi så til ekstra lager til konserves og andre kolonialvarer. Det gik godt et stykke tid, men en morgen da vi kom og skulle hente nogle varer, havde der været indbrud om natten, og der var næsten intet tilbage. Ejeren havde ikke forsikret,og det var ikke så godt. Da tyveriet blev opklaret, fik vi gennem politiet at vide, at det var ganske unge mennesker, og at de vist nok var i familie med husejeren. Vi havde også tit indbrud i forretningen, de store butiksvinduer blev knust gang på gang, og mange flaskevarer og cigaretter blev stjålet. Nu da vi ikke boede så tæt på forretningen, kunne vi intet høre til de natlige besøg, og derfor begyndte Cai at sove inde på kontoret i forretningen. På den måde fandt vi i det mindste ud af, hvordan tyvene bar sig ad. Det foregik nemlig i to tempi. Først smadrede de vinduerne, hvorefter de i største hast forsvandt i en bil. Derefter kom de, efter en times tid tilbage og så, om vejen var fri, når så de så, at der var lys overalt, forsvandt de igen i lynende fart, og var væk inden det tilkaldte politi kunne sætte efter dem. De første gange efter sådan et indbrud fik vi fuld erstatning fra forsikringen, men efterhånden som det skete både fem og seks gange, var det så som så med erstatningen. Vi var ikke de eneste, det gik ud over. De andre forretninger i byen var lige så plagede. Derfor kom der nu mere politi på gaden om natten, og det hjalp meget.
For at blive ved uheldene, kan jeg fortælle om det værste og bitreste vi var ude for. Det var sådan, at prisen på akvavit pludselig steg voldsomt. Det blev bekendtgjort en fredag, at prisen ville stige mandag. Nu ville alle detailhandlere, der førte spiritus, have så meget som muligt af den slags varer hjem inden stigningen, og det betød, at alle grossister i den branche blev overbelastet, og ikke havde hverken vognmænd eller chauffører nok til at efterkomme ordrerne. Men det lykkedes os da at få lovning på en sending i løbet af lørdagen.
Vi havde længe været ude efter et lokale til ekstra lager, og en af Cai's gamle bekendte, en gårdmand på Nordre Dragørvej, havde en lade, der ikke blev brugt mere, den kunne vi godt leje til formålet. Alt var i orden, der var kommet ny dør med lås, og vi regnede med at tage laden i brug om otte dage, når forsikringen trådte i kraft. Nu indtraf dette dilemma, uden varsel af nogen art. Det var umuligt for os at få plads til alle de varekasser i forretningen, de fyldte enormt. Skulle vi tage risikoen og køre dem til Nordre Dragørvej. Gårdmanden sagde, at vi rolig kunne gøre det. Her kommer aldrig et menneske, sagde han, der er ingen fare ved det.

Og så fik vognmanden besked på at køre derud og læsse af.
Midt om natten blev vi vækket af telefonen, det var gårdmanden, helt ude af sig selv fortalte han os, at der havde været indbrud.
Hans søn, der havde været på ferie var just kommet hjem den nat. Da han ankom i en taxa, så han, at der holdt en lastbil, der i det samme startede og kørte mod byen. Da han kommer ind og får vækket faderen, fortæller han om lastbilen. Nej, siger faderen, det kan ikke være sandt. Han styrter over i laden, døren står åben, og laden er tom. Så uheldig kan man være. Så stod vi der, uden varer og uden erstatning. Opklaret blev det aldrig. Firmaet havde brugt mange tilfældige vognmænd og hjælpere og havde ikke navnene på dem alle. Det er jo nemt nok at regne ud. Disse to mænd vognmanden og hjælperen, har ikke kunnet modstå fristelsen, de har måske endda hørt gårdmandens bemærkning om, at der aldrig kom nogen forbi, og så taget chansen.

Det var som sagt nogle travle og anstrengende år, men vi var stadig nogenlinde unge og raske, og kunne holde til de lange dage, som det jo var fra seks morgen til seks aften, vi lå bogstaveligt talt vandret i luften hele dagen. Tit var der ikke tid til at spise frokost, og fredag og lørdag købte vi smørrebrød hos slagteren til hele personalet, så kunne man snuppe sig et stykke i forbifarten midt i en ekspedition.
Der kom selvgølgelig hele tiden nye svenskere til som kunder, men efterhånden havde vi fået mange trofaste faste kunder, der troligt kom på bestemte ugedage. Onsdag morgen var det fem, seks husmødre, der altid kom med samme båd. De havde noteret ned, hvad de skulle have hos os. Så fik vi sedlerne og kunne ekspedere og pakke varerne, mens damerne gik til slagter og bager. På tilbagevejen til færgen, hentede de så deres varer hos os, eller vi bragte dem ned til båden. Det var nogle vældig flinke damer, og vi blev tit inviteret over på besøg, men det var kun en enkelt gang, vi prøvede det. Fredag aften var det et andet puplikum, mest unge mennesker der samtidig skulle have en aften ud af det. De afleverede også deres sedler til os, hvorefter nogle gik på kroen og spillede billard, og andre gik på Færgegården og dansede et par timer. Vi havde åbent til kl? 21, så det kunne sagtens nåes. Der var flere af de unge piger, der fandt sig en ven her i byen, og et par stykker blev endda gift og bor her stadig. Der var også mange danskere blandt kunderne fra Sverig. Blandt andre var der tre jyske brødre med familie, der meget tit var herovre, men det var ikke altid de kunne nå det i åbningstiden. Det fandt vi imidlertid ud af på den måde, at de lod andre tage deres ordresedler med til os om fredagen eller lørdagen, og så kom de og hentede varerne søndag formiddag. Så havde vi det hele klart både fra slagter og bager. Det gik godt et stykke tid, men så var der åbenbart nogen, der ville standse det.

men så var der nogen, der åbenbart ville standse det. En søndag formiddag kl. ti, da jyderne som sædvanlig ankom for at hente deres varer, må der være smuttet en svensker med ind, han ville have en halv akvavit, Først sagde Cai, nej, men da manden, der allerede havde drukket en del, blev højrøstet, fik han den halve snaps, hvorefter han hurtig forsvandt. Så sker det, at denne halvfulde svensker løber lige i armene på to politibetjente, der ventede udenfor. Politiet var blevet adviseret om, at der foregik ulovlig handel om søndagen. Vi havde stadigvæk lov til at proviantere søndag formiddag, og kunne dokumentere, at varerne var bestilt om lørdagen og bare skulle afhentes. Men selvfølgelig måtte vi ikke sælge "over disken" som det hed. Så det blev eh dyr snaps, den svensker fik. Vi fik 5oo kr. i bøde.
Og svenskehandelen fortsatte år efter år. Nye svenskere kom stadig til, men det hele var blevet lidt anderledes, man havde ikke den samme kontakt med disse mennesker, som med de første svenskere for år tilbage. Nu gjaldt det først og fremmest sprut, og så billigt som muligt. Vi omsatte måske nok for det samme om dagen som forud, men fortjenesten var langt fra den samme. Vi var efterhånden også blevet lidt halvtrætte, og havde lyst til at sætte tempoet lidt ned. Jeg var nu kun i forretningen fredag og lørdag, og når der var en, der havde fridag eller var syg. Vores handel med sejlsportsudstyr var blevet en stor succes, og vi havde måttet leje et lokale på hjørnet af Kongevejen og Magstræde, hvor vi udstillede de forskellige ting. Men det krævede også både tid og kræfter.

Det var en kolosal udvikling, der var sket, siden vi overtog forretningen. Når man tænker på de første år, hvor vi havde gårdskarlen, der kørte varerne i hestevogn rundt til kunderne, og hvor han sommetider blev inviteret ind på kaffe. Hestevognen holdt udenfor på gaden med resten af varekasserne. Når så hesten syntes, det varede for længe, travede den hjem igen med resten af varerne. Det har vi tit moret os over, det var en slukøret "karl", der kom løbende bagefter. Det var noget andet nu med varebilen, der hurtig kunne komme rundt, så kunderne tit havde deres varer en time efter, de havde bestilt dem. Måske var vi lidt for flinke, det var tit, kunden bad om, vi vilde tage et franskbrød med fra bageren eller et ugeblad fra boghandleren. Men Cai gjorde alt for at holde på den gamle kundekreds.
Tiden gik og efterhånden satte vi tempoet lidt ned. Vi lod en del varer udgå, og Cai arbejdede hen imod den forretning, som han faktisk altid havde ønsket sig, nemlig en specialforretning med kaffe - te - krydderier og sjældne oversøiske varer, samt tobak - øl - og vin. Så behøvede vi heller ikke så mange folk til hjælp. Men det blev ikke det store sus. Nu hændte der også det, at Cai fik lidt vrøvl med hjertet og måtte tage det lidt med ro, hvad han havde meget svært ved. Forretningen var hans et og alt. Han sagde så tit, og jeg tror virkeligt, han mente det, at han kunne blive ved til han blev halvfems.

Han elskede at pynte vinduer og lave udstillinger. I lang tid arrangerede han, i det store vindu ud mod havnen, hvor kaffemøllen stod, forskellige udstillinger hver eneste weekend. Hver lørdag efter lukketid, kørte han op på stationspladsen, hvor vi havde et lagerrum i kælderen, og et udstillingslokale der, hvor der nu er fodklinik. Så kørte han de forskellige ting hjem til forretningen, rullede kaffemøllen tilbage, så vinduet fik dybte, og så gik han i gang. Det kunne godt tage et par timer, før han var tilfreds med resultatet, men han syntes det var værd at ofre tid på, selv om han vidste, at det skulle væk igen søndag aften eller meget tidlig mandag morgen. Det blev efterhånden sådan, at folk i byen sagde, vi skal en søndagstur på havnen for at se, hvad Cai P. har fundet på i denne uge.

Forretningens inventar, der havde mange år på bagen, blev efterhånden udskiftet. Der kom også en ny yderdør, og desuden fik vi lagt nyt gulv både i forretningen og på lagrene. Senere kom turen til opvarmningen. Vi havde hidtil kun varmet op med to store petroleumsovne. En i forretningen og en på et af lagrene, men i de kolde vintermåneder kunne det godt knibe lidt med at holde varmen. Og så en dag skete katastrofen. Disse ovne blev selvfølgelig slukket om aftenen, eller skruet ned på mindste blus. En søndag morgen da Cai kom ind i forretningen og tændte lyset som sædvanlig, troede han først, at sikringerne var gået, for der kom ingen lys, men derimod mærkede han en underlig lugt af petroleum og sod. Det viste sig, at ovnene havde oset. Enten var de blevet skruet for langt ned, eller de havde ikke haft luft nok til at virke. I al fald var der sod overalt. Lofterne væggene dørene og varerne alt var sort, og selvfølgelig også de elektriske pærer, ikke den mindste lysstråle skinnede igennem. Det var rædselsfuldt og et kæmpearbejde at få det hele gjort rent. Vi havde tre damer, der i flere dage arbejde fra morgen til aften med den håbløse rengøring. Mange varer duede simpelthen ikke, smør margarine oste, ud med det hele. Vi havde en del vaskeklude og vaskeskind hængende på stativer, alt ødelagt. Vi forhørte os på vaskeriet, om det muligvis kunne reddes, men det kunne ikke betale sig. Der gik lang, lang tid, inden soden var helt væk. Det dryssede ned fra loftet ustandselig, og mange måneder efter, kunne vi stadig få fat på konservesdåser, fra de øverste hylder, der måtte vaskes før de blev solgt. Hele denne redelighed førte til, at vi fik indlagt gasvarme både i forretningen og i privaten og det var en stor fordel.

Nu var det slut med at have lærlinge, den sidste blev udlært i begyndelsen af halvfjerserne. Vi klarede os med en kommis og to ekspedetricer samt en chauffør og et bud om eftermiddagen. Om lørdagen, der stadigvæk var en travl dag, kom vores forhenværende kommis, der ellers havde sit job i København, men fri om lørdagen, og hjalp til. Han ankom kl. syv om morgenen med morgenbrød til alle. På et af lagrene blev der dækket op til tidlig morgenkaffe. Det rygtedes hurtigt, og tidlige morgenvandrede stak hovedet indenfor og fik sig en kop med, vi var somme tider ti - tolv stykker, der sad og sludrede og hyggede os, men det skulle gå i en ruf, for vi åbnede kl. otte.

I det hele taget er der mange, der gennem årene har fået sig en kop kaffe hos os. Vi drak daglig kaffe om eftermiddagen mellem to og tre, og det var der mange der vidste. Især fremmede mennesker der flyttede herud, synes det var alle tiders, at man sådan kunne gå bagom hos købmanden, og få sig en sludder og en kop kaffe. Forfatteren John Mogensen var meget tit gæst om eftermiddagen, og inden han gik, sagde han gerne, "lad mig så få stoffet med det samme". Den første gang jeg hørte det, studsede jeg jo lidt, men det viste sig, at stoffet var piratos lakridser. Skuespilleren Eigil Reimers, der boede herude i flere år, elskede at komme til en hurtig kop kaffe, og Jens Østerholm, der havde sin båd liggende herude, og tit var ude at se til den, kom også ind bagom og nød det, og så sagde han gerne, mens han gned hænderne, " ah, nu skinner solen, min båd er kommet i vandet, og jeg står her hos købmanden og lytter til det dragørske mål, så er det først rigtig sommer".

~~Men Cai's spådom om, at han kunne blive ved til han blev halvfems, gik ikke i opfyldelse~~

Når man nu så mange år efter tænker tilbage på de travle dage og år, kan det undre en, at man kunne holde til det, men vi har jo nok været heldige, og aldrig plaget af sygdomme, og derfor synes man, at det trods alt har været nogle gode og uforglemmelige år, og der blev da også tid til egne interesser og små ferier ind imellem. Men Cai's spådom om, at han kunne blive ved til han blev halvfems, gik ikke i opfyldelse. Han døde pludselig i 1984, 73 år gammel.

Jeg troede, at jeg kunne have solgt forretningen til videre købmandshandel, (der var flere gode tilbud) men det viste sig, at Cai en gang havde skrevet under på, at han ikke måtte sælge forretningen til detailhandel. Så nu kom der papir en gros.

Thyra Petersen